

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Wrocław, dnia 13 września 2023 r.

Poz. 5082

UCHWAŁA NR LXXXIII/374/23 RADY MIEJSKIEJ CHOJNOWA

z dnia 30 sierpnia 2023 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Chojnów na lata 2023-2026”

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 40 ze zm.) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.), po uzyskaniu pozytywnej opinii Dolnośląskiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu Delegatura w Legnicy, Rada Miejska Chojnowa uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje do realizacji „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Chojnów na lata 2023-2026”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Chojnowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej Chojnowa:
Jan Skowroński

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW na lata 2023-2026

Chojnow, lipiec 2023 r.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Spis treści

I. Wstęp	3
II. Podstawy prawne i główne założenia Programu opieki nad zabytkami.....	4
1. Podstawy prawne programu	4
2. Organy odpowiedzialne za ochronę zabytków	7
3. Główne założenia gminnego Programu opieki nad zabytkami.....	8
III. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	10
1. Założenia wynikające z „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	10
2. „Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020”	11
3. „Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030”	12
4. „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego”	13
5. Cele, priorytety i działania według „Programu opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego na lata 2021-2024”	13
6. Cele i zadania „Programu opieki nad zabytkami powiatu legnickiego na lata 2021-2024”	15
IV. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	18
1. Gminny program opieki nad zabytkami a dokumenty strategiczne i planistyczne.....	18
2. Zasoby i stan dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta Chojnowa wraz z rysem historycznym.....	20
3. Charakterystyka wybranych zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych miasta Chojnowa	24
V. Założenia programowe ochrony zabytków	35
1. Priorytety polityki gminnej związanej z ochroną zabytków.....	35
2. Kierunki i zadania.....	35
VI. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami	38
VII. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	39
VIII. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.....	40
IX. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu opieki nad zabytkami.....	41
Załączniki	44

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026

I. Wstęp

Opracowując Program Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Chojnów założono, że zasoby dziedzictwa kulturowego w mieście są zasadniczym czynnikiem wpływającym na kształtowanie się tożsamości regionalnej.

Zasoby te określają i wyznaczają w dużym stopniu uwarunkowania rozwoju miasta, stanowiąc potencjał do przyciągania znacznej liczby turystów do Chojnowa. Dziedzictwo przeszłości to również podstawa budowania związków mieszkańców z miastem, przestrzeń ich życia codziennego.

Przedmiotem Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Chojnów jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych miasta Chojnowa, będące nie tylko materialnym śladem przeszłości, lecz także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego otoczenia człowieka, a w konsekwencji do rozwoju społeczno-gospodarczego.

Nadrzędnym celem sformułowania niniejszego dokumentu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zachowania zabytków w mieście poprzez określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Urzędu Miejskiego w Chojnowie. Składa się na to określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

Z realizacji programu zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

W „Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Chojnów na lata 2023-2026” przyjęto zadania należące do obowiązków gminy, dot. m.in. opieki nad zabytkami, do których Gmina Miejska Chojnów posiada tytuł prawny oraz zarysowano ogólną politykę Gminy w dziedzinie opieki nad zabytkami, nie naruszając przy tym kompetencji innych organów i praw właścicieli.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

II. Podstawy prawne i główne założenia Programu opieki nad zabytkami

1. Podstawy prawne programu

W polskim ustawodawstwie zagadnienia związane z zabytkami regulują m.in. następujące akty prawne:

Ustawy:

- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.),
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o gospodarce nieruchomościami* (Dz. U. z 2023 r. poz. 344 ze zm.),
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - *Prawo budowlane* (Dz. U. z 2023 r. poz. 682 ze zm.),
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2022 r. poz. 503 ze zm.),
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2556 ze zm.),
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2022 r. poz. 916 ze zm.),
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. *o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej* (Dz. U. z 2020 r. poz. 194 ze zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i wolontariacie* (Dz. U. z 2023 r. poz. 571 ze zm.),
- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. *o muzeach* (Dz. U. z 2022 r. poz. 385 ze zm.),
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. *o bibliotekach* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2393 ze zm.),
- Ustawa z dnia 9 październik 2015 r. *o rewitalizacji* (Dz. U. z 2021 r. poz. 485 ze zm.)

Rozporządzenia:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. *w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków* (Dz. U. z 2021 r. poz. 81),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. *w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków* (Dz. U. z 2022 r. poz. 2053),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. *w sprawie organizacji sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych* (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. *w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem* (Dz. U. z 2021 r. poz. 56),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. *w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami"* (Dz. U. z 2006 r. Nr 24, poz. 181),
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. *w sprawie wywozu zabytków za granicę* (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510),

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259),
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650).

Inne:

- Europejska Konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr 120, poz. 564),
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1976 r. Nr 32, poz. 190 i 191).

Podstawowe regulacje w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego zostały zawarte w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. poz. 840 ze zm.), która w sposób kompleksowy reguluje kwestie związane z prawną ochroną zabytków. Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Nakłada na organy administracji rządowej i samorządowej obowiązek zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony dóbr kultury.

W myśl zapisów ustawy ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Jednocześnie w art. 5 ustawy zdefiniowane zostaje pojęcie opieki nad zabytkiem, która sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega przede wszystkim na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ustawa definiuje zabytek jako nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na ich stan zachowania:

- **zabytki nieruchome** będące, w szczególności:
 - krajobrazami kulturowymi,

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

● **zabytki ruchome** będące, w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi,
- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

● **zabytki archeologiczne** będące, w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Do rejestru zabytków wpisywany jest zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

nieruchomy. Podobnie wpisany do rejestru jest zabytek ruchomy - na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Ponadto do rejestru może być także wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna zabytku.

Jednocześnie Wojewódzki Konserwator Zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej.

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Dotyczy ona zabytków ruchomych o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, spełniających wymienione w art. 14 a ustawy kryteria.

Szczególną formą ochrony jest uznanie zabytku za pomnik historii. Na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury.

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami należy uwzględniać przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ustalenia te dotyczą w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków i parków kulturowych.

2. Organy odpowiedzialne za ochronę zabytków

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w art. 89 wymienia organy ochrony zabytków, tj. ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków oraz wojewodę, w imieniu którego zadania i kompetencje wykonuje Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Przy ministrze właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego działa Rada Ochrony Zabytków jako organ opiniotawczo-doradczy w sprawach realizacji polityki Rady Ministrów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Do zadań Rady należy wydawanie opinii w sprawach dotyczących w szczególności:

- założeń do projektu krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i projektu tego programu,
- ochrony pomników historii,
- projektów aktów prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Do zadań wykonywanych przez Generalnego Konserwatora Zabytków należy w szczególności:

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

- opracowywanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i realizacja zadań wynikających z programu oraz z koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,
- podejmowanie działań związanych z wspieraniem rozwoju regionalnego i realizacją kontraktów wojewódzkich w sprawach opieki nad zabytkami,
- prowadzenie krajowej ewidencji zabytków i krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem,
- wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania oraz stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- sprawowanie nadzoru nad działalnością wojewódzkich konserwatorów zabytków,
- organizowanie szkoleń dla służb konserwatorskich, konkursów promujących opiekę nad zabytkami, w tym przyznawanie wyróżnień, nagród pieniężnych lub rzeczowych,
- opiniowanie wniosków o nadanie odznaki "Za opiekę nad zabytkami",
- współpraca z organami administracji publicznej w sprawach ochrony zabytków,
- podejmowanie działań dotyczących troski o zabytki związane z historią Polski, pozostające poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Przy Generalnym Konserwatorze Zabytków działa Główna Komisja Konserwatorska jako organ opiniodawczy do spraw działań konserwatorskich podejmowanych przy zabytkach, która wydaje, w szczególności, opinie w sprawach:

- stosowania metod, technologii i materiałów niezbędnych dla ratowania zabytków,
- prawidłowości i zasadności planowanych oraz przeprowadzonych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach oraz badań archeologicznych,
- sposobu i zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożeń dla poszczególnych zabytków.

Do zadań wykonywanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków należy w szczególności:

- realizacja zadań wynikających z krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- sporządzanie, w ramach przyznaných środków budżetowych, planów finansowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- prowadzenie rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz gromadzenie dokumentacji w tym zakresie,
- wydawanie, zgodnie z właściwością, decyzji, postanowień i zaświadczeń w sprawach określonych w ustawie oraz w przepisach odrębnych,
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach oraz badań archeologicznych,
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- opracowywanie wojewódzkich planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych oraz koordynacja działań przy realizacji tych planów,
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach,
- współpraca z innymi organami administracji publicznej i podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

Przy wojewódzkim konserwatorze zabytków działa organ opiniodawczy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - Wojewódzka Rada Ochrony Zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026

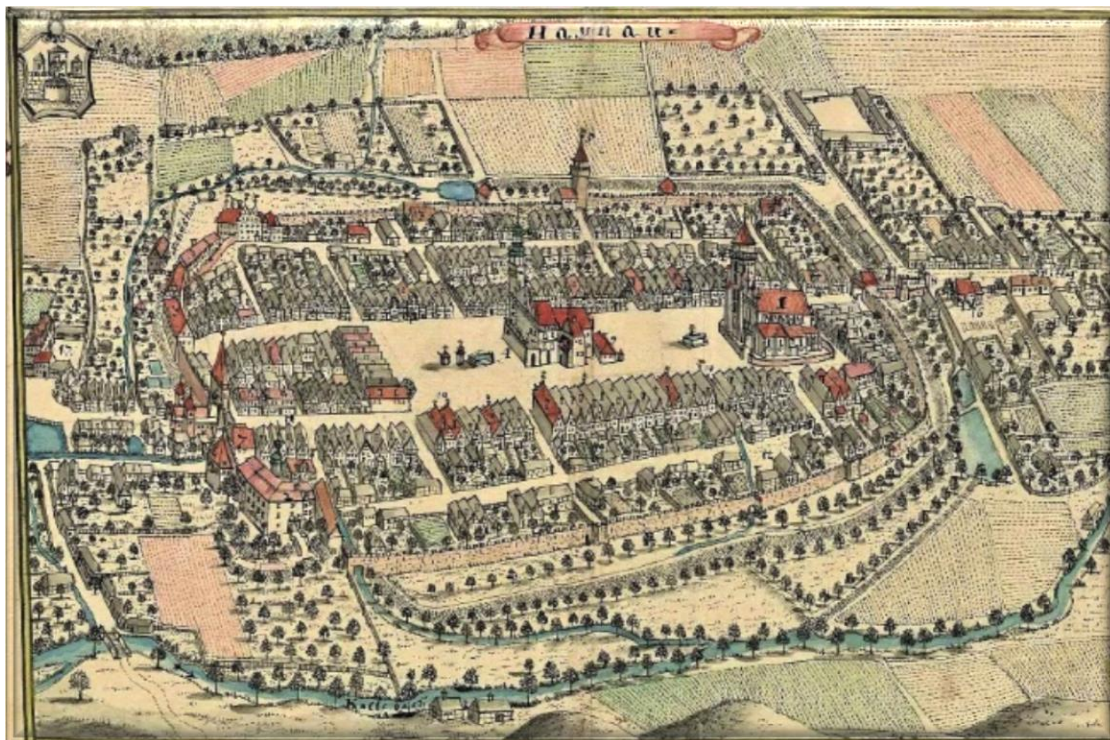
3. Główne założenia gminnego Programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi przywołana ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, która wprowadza obowiązek sporządzania przez samorząd gminny programu opieki nad zabytkami oraz programu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Program zostaje opracowany i przyjęty do realizacji na okres 4 lat i jest to związane z koniecznością realizacji zadania własnego przez samorząd gminy.

Zasadnicze cele programów opieki nad zabytkami wynikają z art.87 ust.2 ustawy:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

XVIII-wieczny Chojnów na rysunku Friedricha Bernharda Wenera

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

III. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

1. Założenia wynikające z „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”

Opracowanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest ustawowym obowiązkiem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W dostępnych dokumentach najważniejsze pod względem merytorycznym są zasady postępowania konserwatorskiego:

- zasada *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić),
- zasada maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- zasada minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- zasada, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
- zasada czytelności i odróżnialności ingerencji,
- zasada odwracalności metod i materiałów,
- zasada wykonywania i dokumentowania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Zasady powyższe dotyczą i winny obowiązywać nie tylko konserwatorów zajmujących się technologiczną stroną restauracji dzieł sztuki, konserwatorów-architektów lub urbanistów, ale również pracowników urzędów konserwatorskich czy też pracowników samorządów, zwłaszcza w zakresie opiniowania i przyznawania środków na realizację programów i projektów związanych z ochroną zabytków.

Obowiązujący w momencie przystępowania do sporządzania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Chojnów Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 (t.j. z dn. 20.10.2022 r. M.P. z 2022 r. poz 998) określił następujące cele, kierunki działań oraz zadania:

Cel główny:

Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami.

Cel szczegółowy I:

Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

Wyznaczone kierunki działań:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.

Przypisane zadania:

1.1. Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

1.2. Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym.

1.3. Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach.

1.4. Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami.

2.1. Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich.

2.2. Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

2.3. Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego.

2.4. Powołanie Centrum Architektury Drewnianej.

Cel szczegółowy II:

Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Wyznaczone kierunki działań:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.

2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Przypisane zadania:

1.1. Upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych (wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczących metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy).

2.1 Podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje.

Cel szczegółowy III:

Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego

Wyznaczone kierunki działań:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości.

2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Przypisane zadania:

1.1. Kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami,

1.2. Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2.1. Program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

2. „Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020”

Ogólne wytyczne do konstruowania programu wojewódzkiego zawiera przyjęty przez Radę Ministrów 21.09.2004 r. *Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2013* (w 2005 r. Ministerstwo Kultury przygotowało *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*), będący rządowym dokumentem tworzącym ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Uzupełniająca strategia została stworzona centralnie dla obszaru całej Polski. Określa spójne działania horyzontalne, realizowane w regionach. Stąd za cel strategiczny przyjęto zrównoważenie rozwoju kultury

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

w regionach, a jako cele cząstkowe m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków, wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.

Cele cząstkowe Narodowego Programu Kultury to:

- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego,
- rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
- tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej,
- zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem za granicę.

Cele programu realizowane będą w ramach 2 priorytetów i 5 działań.

Priorytet I Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe

Działania:

1.1 Wzmocnienie ośrodków dokumentacji zabytków oraz budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków.

1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne.

1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości przez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

Priorytet II Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego

Działania:

2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wywozem i przewozem przez granice.

3. „Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030”

Przyjęta przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego Uchwałą nr L/1790/18 z dnia 20.09.2018 r. „Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030” określa strategiczne cele rozwoju województwa i działania samorządu wojewódzkiego zmierzające do wspierania społeczno-gospodarczego rozwoju regionu, wzmocnienia jego konkurencyjności, wzrostu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Jako mocne strony regionu bezpośrednio lub pośrednio związane z ochroną zabytków wskazano:

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

- różnorodność zachowanego dziedzictwa kulturowego, w tym duża liczba zabytków o wysokiej klasie artystycznej i znaczeniu historycznym;
- gęsta sieć miast o zachowanym historycznym układzie urbanistycznym i dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi;
- największa w skali kraju liczba zabytków nieruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

Jako słabe strony regionu wskazano bezpośrednio lub pośrednio związane z ochroną zabytków:

- negatywne przekształcenia historycznych układów przestrzennych miejscowości, wprowadzanie nowej zabudowy oderwanej od miejscowej tradycji budowlanej oraz modernizacja zabytkowych obiektów bez poszanowania znaczenia i wartości zabytków,
- znaczna dewastacja zabytkowych obiektów przemysłowych i kolejowych spowodowana ich długotrwałym nieużytkowaniem.

W zakresie celu strategicznego, określonego w przyjętej Strategii: „odpowiedzialne wykorzystywanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego” wyznaczono priorytet (cel operacyjny): „Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego”, w tym przedsięwzięcia strategiczne:

- wsparcie przedsięwzięć służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego w regionie,
- wspieranie i udostępnianie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego i jego promocji,
- wsparcie zagospodarowania i udostępnienia na cele turystyki lub kultury najważniejszych obiektów zabytkowych oraz miejsc historycznych o znaczeniu ponadregionalnym.

4. „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego”

W oparciu o założenia zawarte w „Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego 2030”, Uchwałą nr XIX/482/20 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z 16.06.2020 r. uchwalono „Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego”, który określa wizję zagospodarowania przestrzennego, cele i kierunki polityki przestrzennej województwa dolnośląskiego.

O zapewnieniu ochrony i opieki nad zabytkami świadczy ustalony kierunek działań polityki przestrzennego zagospodarowania województwa pod nazwą: „Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i krajobrazu”, wraz z zawartymi ustaleniami w formie postulatów, skierowanymi do Rządu RP, gmin, sąsiednich województw i państw.

Wśród postulatów kierowanych do gmin, w odniesieniu do ochrony zabytków, znalazły się m.in.:

- uwzględnianie założeń „Programu opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego” w gminnych programach opieki nad zabytkami w celu skoordynowania działań w sferze ochrony zabytków,
- wskazywanie w dokumentach planistycznych obiektów i obszarów, które powinny uzyskać ustawową formę ochrony zabytków (wpis do rejestru zabytków lub ujęcie w wojewódzkiej ewidencji zabytków),
- obejmowanie ochroną w formie parku kulturowego i obszarów o wysokich walorach historycznych, artystycznych i krajobrazowych.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

5. Cele, priorytety i działania według „Programu opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego na lata 2021-2024”

Celem strategicznym, określonym w „Programie opieki nad zabytkami województwa dolnośląskiego na lata 2021-2024”, przyjętym Uchwałą nr XXXIV/686/21 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z 24.06.2021 r. (Dz.Urz. z 2021 r poz. 3194) jest „zachowanie i zrównoważone wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla wzmacniania tożsamości Dolnego Śląska”. Do realizacji w/w celu sformułowano cele operacyjne, które podzielone zostały na priorytety oraz wyszczególnione działania.

Cel operacyjny 1. Zintegrowane zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego.

Priorytet I Wsparcie działań związanych z dokumentowaniem zabytków w województwie dolnośląskim.

Działania:

1. Wsparcie dla opracowywania dokumentacji konserwatorskiej, technicznej, architektonicznej dla obiektów zabytkowych wymagających podjęcia działań ratowniczych.
2. Wsparcie dla obiektów i zespołów zabytkowych ubiegających się o wpisanie na listę pomników historii, listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz na tworzenie parków kulturowych.
3. Wytypowanie obiektów do nadania Znak Dziedzictwa Europejskiego.
4. Prowadzenie i aktualizowanie zbiorów danych przestrzennych i zasobów cyfrowych dotyczących obiektów zabytkowych.

Priorytet II Wsparcie finansowe działań związanych z ratowaniem i użytkowaniem zabytków.

Działania:

1. Poprawa stanu zachowania obiektów zabytkowych stanowiących mienie województwa i określenie możliwości ich wykorzystania dla realizacji zadań własnych samorządu województwa.
2. Dofinansowanie prac remontowo-konserwatorskich oraz konserwacji zabytków znajdujących się na terenie województwa.
3. Wspieranie działań związanych z zabezpieczaniem zabytków.
4. Wspieranie działań związanych z dostosowaniem obiektów dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
5. Wspieranie poprawy efektywności energetycznej obiektów zabytkowych wraz z wymianą źródeł ciepła na zero- lub niskoemisyjne.

Priorytet III Budowanie i wzmacnianie współpracy podmiotów zaangażowanych w ochronę dziedzictwa kulturowego.

Działania:

1. Stymulowanie opracowywania Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami oraz Gminnych Ewidencji Zabytków w województwie dolnośląskim.
2. Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej na rzecz ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego.
3. Wspieranie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i wartości przyrodniczych.

Cel operacyjny 2. Wzmacnianie tożsamości i marki regionu poprzez zasoby dziedzictwa kulturowego

Priorytet I Kształtowanie tożsamości regionalnej przez działania edukacyjne i promocyjne

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Działania:

1. Wspieranie programów i projektów edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego
2. Wspieranie programów promujących dziedzictwo kulturowe w powiązaniu z edukacją historyczną.

Priorytet II Wzmocnienie zaangażowania społecznego w zakresie opieki nad zabytkami

Działania:

1. Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla obecnych i potencjalnych właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.
2. Wsparcie merytoryczne i organizacyjne dla inicjatyw społecznych związanych z opieką nad zabytkami.

Priorytet III Wzmacnianie marki regionu w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego

Działania:

1. Promowanie i aktywny marketing dziedzictwa kulturowego województwa jako czynnika rozwoju gospodarczego Dolnego Śląska.
2. Wspieranie działań mających na celu wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju sektora uzdrowiskowego i turystyki.

6. Cele i zadania „Programu opieki nad zabytkami powiatu legnickiego na lata 2021-2024”

„Program opieki nad zabytkami powiatu legnickiego na lata 2021-2024” jest wieloletnim planem, który w sposób kompleksowy określa zadania powiatu w dziedzinie opieki nad zabytkami. Program zakłada realizację zadań w zakresie kultury i opieki nad zabytkami. Do priorytetowych celów programu należą:

- ochrona krajobrazu kulturowego;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego dla następnych pokoleń;
- integracja społeczności lokalnych przy pomocy poszerzania wiedzy o zasobach dóbr kultury i ich stanie, prezentacji określonych wartości i walorów kulturowych;
- kształtowanie wśród mieszkańców powiatu potrzeby poznawania wiedzy o przeszłości regionu, jego tradycji, poszanowaniu wartości materialnych niematerialnych;
- kreowanie działań prorozwojowych, poprawy życia mieszkańców poprzez wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego, dążeniu do zrównoważonego rozwoju powiatu.

Zadania opieki nad zabytkami w zakresie spraw społecznych, informacji i edukacji, popularyzacji, promocji wartości i wzorów kulturowych w społecznościach lokalnych powiatu legnickiego to m.in.:

- aktualizacja powiatowego programu ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych lub konfliktu zbrojnego (korelacja z programami gminnymi),
- stałe aktualizowanie elektronicznego banku informacji o zasobach dziedzictwa kulturowego, szlakach turystycznych na terenie powiatu legnickiego i dostępnej infrastrukturze,
- opracowanie koncepcji promocji atrakcji turystycznych w powiecie legnickim (zabytkowych obiektów, szlaków turystycznych, imprez i poszczególnych miejsc),
- wspieranie współczesnych form krajoznawczo-turystycznych, np. geocaching,
- oznakowanie, uzupełnienie lub odnowa oznakowania: obiektów zabytkowych, cmentarzy historycznych, zabytkowych parków i ogrodów.
- promocja zabytków i historii miejscowości za pośrednictwem stron internetowych powiatu i gmin,

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

- wspieranie wydawnictw obejmujących zagadnienia związane z historią miejscowości leżących na terenie powiatu, promocja dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych powiatu: wydawnictwa albumowe, wkładki do czasopism, tematyczne foldery i inne formy popularyzacji, tj. filmy i targi,
- wspieranie projektów z zakresu edukacji regionalnej, promujących walory środowiska przyrodniczego i kulturowego mających na celu uwrażliwienie uczniów w zakresie świadomości dziedzictwa kulturowego: szacunek dla zabytków, znalezisk archeologicznych itp.,
- dofinansowanie szkolnych konkursów wiedzy o dziedzictwie kulturowym i zasobach przyrodniczych powiatu,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- ochrona zabytków, których właścicielem jest powiat legnicki; prace rewaloryzacyjno – konserwatorskie oraz podnoszenie standardu i funkcji użytkowych obiektów,
- wsparcie finansowe dla właścicieli zabytków na podstawie uchwały w sprawie określenia zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Chojnowa oraz udostępnienie na stronie internetowej urzędu gminy, promocja zabytków za pośrednictwem strony internetowej urzędu, wspieranie wydawnictw obejmujących zagadnienia związane z historią miasta oraz promujących zabytki, współpraca z jednostkami organizacyjnymi zarządzającymi obiektami zabytkowymi oraz właścicielami zabytków i uczestniczenie w przedsięwzięciach mających na celu podniesienie walorów artystycznych zabytków,
- ochrona i podniesienie walorów środowiska kulturowego gminy poprzez tworzenie różnorodnych form ochrony oraz prowadzenie polityki przestrzennej uwzględniającej zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- roczne i pięcioletnie przeglądy budowlane budynku Muzeum Regionalnego w Chojnowie, roczne przeglądy instalacji elektrycznej i odgromowej, przeglądy kominiarskie, przeglądy sprzętu gaśniczego, nowelizacja Planu ochrony zabytku nieruchomego na wypadek konfliktu zbrojnego oraz sytuacji nadzwyczajnych.

Zadania w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego – zadania gospodarczo-przestrzenne:

a) uwzględnienie różnych form ochrony dziedzictwa kulturowego w planach miejscowych i w wydawanych decyzjach przez urzędy:

- ochrona historycznie ukształtowanego układu przestrzennego miejscowości i zespołów zabytkowej zabudowy,
- przeciwdziałanie rozproszaniu osadnictwa i ochrony historycznie ukształtowanych układów osadniczych przez wyznaczenie w planach miejscowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk,
- przeciwdziałanie rozdrabnianiu własności historycznej,
- wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarze historycznych siedlisk nawiązującą do celów budownictwa regionalnego, estetyzacja zagospodarowania terenu i budowli, dostosowanie do standardów zabytkowej przestrzeni publicznej,
- przeciwdziałanie rozbudowie, przebudowie obiektów zabytkowych, zmieniających bryłę zabytków,

b) podejmowanie różnych form ochrony, rewaloryzacji oraz oznakowania stanowisk archeologicznych, uwzględnienie ich zachowania w decyzjach wydawanych przez urzędy.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026

c) pozyskiwanie środków z funduszy pomocowych na przedsięwzięcia umożliwiające tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, obsługą ruchu turystycznego, agroturystyki i ekoturystyki.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

IV. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

1. Gminny program opieki nad zabytkami a dokumenty strategiczne i planistyczne

Program opieki nad zabytkami Gminy Miejskiej Chojnów zgodny jest z dokumentem gminy o charakterze strategicznym, tj. „Lokalnym Programem Rewitalizacji Miasta Chojnowa na lata 2016-2023” (Uchwała Nr XXIX/142/16 Rady Miejskiej Chojnowa z dnia 27.12.2016 r.)

Lokalny Program Rewitalizacji wyznacza działania w zakresie rewitalizacji w sposób kompleksowy, uwzględniając aspekty społeczne, ekonomiczne, przestrzenno-funkcjonalne, środowiskowe i techniczne. W odniesieniu do obiektów zabytkowych w *Programie Rewitalizacji* przeanalizowano m.in. liczbę zabytków ze względu na ich położenie na poszczególnych ulicach miasta oraz przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które powinny zostać podjęte dla wybranych budynków.

Poniższa tabela przedstawia udział obiektów zabytkowych na poszczególnych ulicach miasta w ogóle zabytków w mieście – z uwzględnieniem wartości wskaźnika wyższych niż średnia dla miasta [%]

Ulica	Udział obiektów zabytkowych	Ulica	Udział obiektów zabytkowych
Średnia miasta: 0,9			
Ciemna	2,61	Paderewskiego	3,73
Ćwiklińskiej	7,84	Reja	2,61
Długosza	2,24	Reymonta	1,49
Drzymały	1,49	Rynek	10,45
Kazimierza Wielkiego	4,85	Sempołowskiej	2,61
Kochanowskiego	8,96	Słoneczna	2,99
Kolejowa	1,49	Słowiańska	2,24
Komuny Paryskiej	1,49	Solskiego	1,87
Konopnickiej	1,87	Szpitalna	1,12
Kopernika	6,72	Ściegiennego	1,12
Kościuszki	2,99	Tuwima	3,36
Maczka	1,49	Witosa	3,36
Matejki	3,73	Wojska Polskiego	1,49
Ogrodowa	2,99	Wyspiańskiego	1,49
Orzeszkowej	2,61	Zielona	2,99

Instrumentem kształtowania polityki przestrzennej gminy, przy uwzględnieniu uwarunkowań wynikających z ochrony dziedzictwa materialnego jest *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Chojnowa* oraz miejscowe plany zagospodarowania *przestrzennego miasta Chojnowa*.

Poniżej wykaz uchwał Rady Miejskiej Chojnowa uchwalających miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego aktualny na początek 2023 roku.

L.p.	Nr uchwały	Data podjęcia	Treść	Nr dziennika urzędowego
1.	XXXII/132/97	1997-07-07	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ul. Łużyckiej	Dz. Urz. Woj. Legn. Nr 21, poz.178 z 8.08.1997 r.
2.	XLIV/182/98	1998-06-15	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Północnej Jednostki Produkcyjnej w Chojnowie	Dz. Urz. Woj. Legn. Nr 18, poz. 142 z 10.07.1998r.
3.	XLIV/181/98	1998-06-15	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Południowej Jednostki Produkcyjnej w Chojnowie	Dz. Urz. Woj. Legn. Nr 18, poz. 141 z 10.07.1998 r.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

4.	IV/32/98	1998-12-30	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy usługowej - rzemieślniczej na działkach nr 135/4 (część) i 135/7 w obrębie nr 6 w Chojnowie	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 9, poz. 376 z 16.04.1999 r.
5.	IV/31/98	1998-12-30	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na działce nr 177/3 w obrębie nr 3 w Chojnowie	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 9, poz. 375 z 16.04.1999 r.
6.	IV/28/98	1998-12-30	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy jednorodzinnej na działkach nr 230/1 i 230/2 w obrębie nr 4 w Chojnowie	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 9, poz. 372 z 16.04.1999 r.
7.	IV/29/98	1998-12-30	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zabudowy jednorodzinnej na działkach nr 154/1, 154/2, 155/1, 155/2, 156, 157/1, 157/2 w obrębie nr 3 i nr 3, 4, 5, 6 w obrębie nr 4 w Chojnowie	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 9, poz. 373 z 16.04.1999 r.
8.	IV/34/98	1998-12-30	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego staromiejского zespołu zabudowy śródmieścia miasta Chojnowa	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 9, poz. 377 z 16.04.1999 r.
9.	XLVI/222/2002	2002-01-30	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Chojnowa	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 34, poz. 869 z 27.03.2002 r.
10.	XX/88/04	2004-01-28	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jednostki w rejonie ulic Samorządowej i Parkowej miasta Chojnowa	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 42, poz. 796 z 03.03.2004 r.
11.	XLVIII/222/05	2005-10-26	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego staromiejского zespołu zabudowy śródmieścia miasta Chojnowa	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 13, poz. 208 z 24.01.2006 r.
12.	LII/251/06	2006-01-25	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Łużyckiej w zakresie jednostki bilansowej 2TDL12(Z1I2)	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 88, poz. 1498 z 04.05.2006 r.
13.	LII/250/06	2006-01-25	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Chojnowa w zakresie jednostki bilansowej 97ZP	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 88, poz. 1498 z 17.05.2006 r.
14.	LXII/289/06	2006-10-26	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego staromiejского zespołu zabudowy śródmieścia miasta Chojnowa	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 17, poz. 179 z 23.01.2007 r.
15.	III/10/06	2006-12-05	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wybranych terenów Północnej Jednostki Produkcyjnej w Chojnowie	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 64, poz. 684 z 09.03.2007 r.
16.	IX/41/2011	2011-06-30	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów w mieście Chojnów	Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 172, poz. 2985 z 17.08.2011 r.
17.	XXI/103/16	2016-05-30	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wybranych terenów w mieście Chojnów	Dz. Urz. Woj. Doln. poz. 2830 z 10.06.2016 r.
18.	XXIII/110/16	2016-06-28	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy Kazimierza Wielkiego oraz ulicy Bartosza Głowackiego	Dz. Urz. Woj. Doln. poz. 3384 z 11.07.2016 r.
19.	LXVIII/311/22	2022-11-30	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wybranych terenów w mieście Chojnów	Dz. Urz. Woj. Doln. poz. 6470 z 20.12.2022 r.

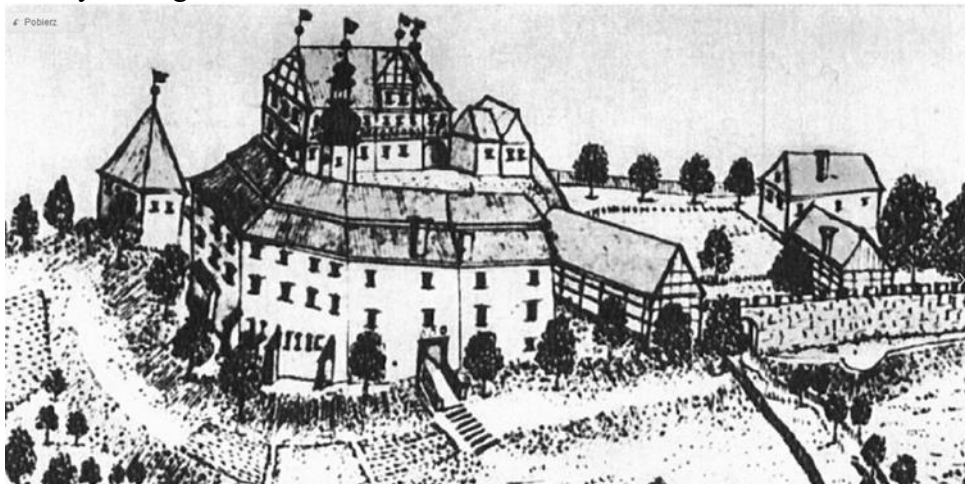
**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

2. Zasoby i stan dziedzictwa i krajobrazu kulturowego miasta Chojnowa wraz z rysem historycznym

Chojnów leży w centralnej części województwa dolnośląskiego, w powiecie legnickim, na pograniczu Pogórza Kaczawskiego i Niżu Śląskiego, nad rzeką Skorą. Powierzchnia całkowita miasta wynosi 5,32 km². Od północy graniczy z obszarem dawnych rozległych Borów Dolnośląskich, położony jest na wysokości 170 m n.p.m. (najniższy położony punkt - 143 m n.p.m.) w okolicy lekko pofałdowanej, oddalony jest o ok. 17 km od Legnicy i Złotoryi, 24 km od Bolesławca, 27 km od Lubina. Biegające ze wschodu na zachód trasy komunikacyjne to: linia kolejowa E-30 Wrocław - Dresden, autostrada A4 i droga krajowa nr 94 Bolesławiec - Legnica.

Istnienie osady Haynow, położonej na terenie współczesnego Chojnowa po raz pierwszy poświadczono zostało w źródłach z 1272 r. następnie w 1288 r. Wydany wówczas dokument księcia legnickiego Henryka V Brzuchatego, określa Chojnów mianem miasta (civitas).

W 1291 roku osada przeszła pod panowanie księstwa głogowskiego i do 1301 r. pozostała jego częścią. W 1333 r. Chojnów otrzymał pełne prawa miejskie, a w 1339 r. prawo cła i prawo mili ustanawiające sprzedaż w mieście wyłącznie towarów z okolicznych wiosek położonych w obrębie 1 mili. W wieku XIV i na początku XV wieku Chojnów prężnie się rozwijał, a wpływ na to miały kolejne przywileje, m.in. prawo składu, prawo do eksploatacji złota, prawo do handlu solą. Funkcjonowały już w tym czasie, młyny wodne, folusze, działała komora celna, a także szkoła przykościelna. Rozkwit miasta zapewniały, poza dochodami płynącymi z wymiany handlowej, organizacje cechowe. Na ich czele stali mieszczanie zajmujący się sukiennictwem i tkactwem. Cech sukienników powołany w 1332 r. otrzymał w latach 1384 i 1394 szereg przywilejów. Wielu mieszkańców miasta i okolic rozwijało hodowlę owiec, stwarzając lokalną bazę surowcową dla rozwoju sukiennictwa, na rzece Skorze powstały liczne folusze. Dla ochrony zdrowia członków cechu zorganizowano nawet własny szpital. Obok cechu sukienników do dużego znaczenia doszedł też cech tkaczy, dowodem tego może być wzmianka historyczna, pochodząca z 1393 roku, która mówi o istnieniu w mieście ulicy Tkaczy (obecnie Królowej Jadwigi). Niezależnie od cechów sukienników i tkaczy, których działalność zalicza się do rzemiosła o charakterze przemysłowym, powstawały również cechy typu usługowego, działali: piekarze, rzeźnicy, kuśnierze, krawcy, kowale, bednarze, którzy świadczyli usługi dla miasta i kasztelanii.

Zamek na rycinie F. B. Wernera z poł. XVIII w.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Potężnym ciosem dla rozwoju Chojnowa oraz wydarzeniem, które do dzisiaj traktowane jest jako największa tragedia w dziejach miasta był najazd husytów 26.04.1428 r. którzy dokonali rzezi mieszkańców, spustoszyli miasto i spalili zamek. Z pogromu uratowało się zaledwie 15 osób, które schronienie znalazły w wieży budowanego w tym czasie kościoła, uprzednio rozbijając za sobą kamienne schody. Spalenie domostw i śmierć prawie wszystkich mieszkańców doprowadziła do niemal całkowitego upadku miasta.

Odbudowa Chojnowa była możliwa dzięki chojnowskiemu księciu z dynastii Piastów - Rupertowi II, który na okres ośmiu lat zwolnił mieszczan z wszelkich świadczeń. A jego następca – Ludwik III – zatwierdził te przywileje. Kolejny kryzys wiąże się z wielkim pożarem z 1503 roku, który strawił większą część miejskiej zabudowy. W tym samym roku papież Juliusz II zwolnił miasto ze wszystkich świadczeń z wyjątkiem dziesięciny, a król Czech Władysław II Jagiellończyk zobowiązał kupców podążających z Polski do Saksonii do korzystania z drogi przez Chojnów i Bolesławiec lub przez Legnicę, Chojnów, Lwówek Śląski, – co przyczyniło się do rozwoju.

W 1526 roku Chojnów wraz z księstwem legnickim będącym lennikiem Czech przeszedł pod panowanie Habsburgów. XVI w. był okresem rozkwitu miasta. wiąże się szczególnie z postacią księcia Fryderyka III, który zapisał się w historii z przebudowy gotyckiego zamku na renesansową rezydencję. W 1530 r. z wydrążonych pni drzewnych wybudowano wodociąg, a według danych z 1553 roku w obrębie murów obronnych mieszkało około 1900 mieszkańców w 251 domach, co stawiało miasto pośród najbardziej zaludnionych i coraz bardziej bogatych na Śląsku. Dochody pochodziły m.in. z jarmarków solnych, cegielni, młyna, opłat sądowych, czynszów, płaconych przez właścicieli domów, w których warzono piwo, właścicieli kramów rzemieślniczych, karczmy, dwóch łaźni miejskich. Wiodący cech chojnowskich sukienników, liczył wówczas około 200 rzemieślników, którzy zbudowali w 1561 r. własny dom cechowy usytuowany na wschód od zamku, a w 1583 r. na miejscu drewnianego wzniesiono murowany ratusz. Niezależnie od rozwoju rzemiosła nastąpiło znaczne ożywienie w handlu. Chojnowska odnoga kupieckiego szlaku Via Regia ponownie zyskała na znaczeniu w 1580 r., wydane zostało rozporządzenie cesarza rzymskiego Rudolfa II, nakazujące korzystanie z tej drogi przez wszystkich kupców podróżujących w kierunku Saksonii.

Tak więc miasto powróciło do dawnej świetności, stało się dobrze rozwiniętym, bogatym ośrodkiem miejskim. Dobrą passę i rozwój zahamowały wielkie pożary w latach 1581, 1583 i 1586 oraz epidemia, która w 1613 r. pochłonęła wiele ofiar, zmarło wówczas 713 mieszkańców. Ogromne zniszczenia spowodowała także przetaczająca się przez Śląsk w latach 1618-1648 wojna trzydziestoletnia. Od 1639 r. do 1647 r. w Chojnowie stacjonowały wojska cesarskie i szwedzkie. Przemarsze walczących armii, grabieże, nakładane kontrybucje, doprowadziły do zubożenia mieszkańców i upadku gospodarczego. W kolejnych wielkich pożarach (1645 r., 1651 r., 1661r.) spłonęło 140 domów, kościół i ratusz.

W 1740 r miasto wraz z większością obszaru Śląska przeszło pod panowanie pruskiego i protestanckiego państwa Hohenzollernów, a w 1807 r. wkroczyły tu wojska francuskie. Okres wojen napoleońskich - to czas wyjątkowo burzliwy dla Chojnowa narażonego na przemarsze wojsk i kontrybucje związane ze stacjonowaniem armii, dlatego mieszkańcy wielokrotnie byli dręczeni uciążliwymi kwaterunkami i rekwizycjami. W 1813 r. w Chojnowie i okolicy kwaterowało aż 11 tys. żołnierzy francuskich. W okresie wojen Chojnów trzykrotnie odwiedzał Napoleon Bonaparte, przybył tu także król Fryderyk Wilhelm II oraz car Aleksander I. Istotnym wydarzeniem z tamtego okresu była tzw. Bitwa pod Chojnowem, w której wojska napoleońskie starły się z armią pruską.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Tablica na budynku Muzeum Regionalnego upamiętniająca pobyt Napoleona Bonaparte w Chojnowie

Pod koniec XVIII i na początku XIX wieku rzemiosłem dominującym było sukiennictwo, które stanowiło główne źródło utrzymania znacznej części ludności Chojnowa. Na przykład w 1788 r. liczba ludności wzrosła do 2076 osób, (w 1742 było to 400 mieszkańców). W związku z rozwojem sukiennictwa działalność rozpoczęła zawodowa szkoła sukiennictwa i z funduszków państwowych wybudowano magazyn wełny.

Druga połowa XIX wieku przebiegła pod znakiem wzmożonego procesu industrializacji. Rozwój przemysłu przyczynił się do rozbudowy i zmiany wizerunku miasta. W 1845 r. oddano do użytku linię kolejową łączącą Bolesławiec z Legnicą i Wrocławiem, co miało istotne znaczenie dla rozwoju miasta. W 1848 r. Chojnów został skanalizowany systemem ogólnospławnym, a w 1867 r. uruchomiono gazownię miejską, a w 1912 instalacje elektryczne, wybudowano oczyszczalnię ścieków, nowy szpital i szkoły. Działająca wówczas fabryka sukna zatrudniała 98 osób, a jej produkcja wynosiła 1900 sztuk sukna, z których ponad 1/3 eksportowano. Natomiast w fabryce rękawiczek produkowano 20 tys. tuzinów rękawiczek rocznie. W latach 1870-1900 chojnowski przemysł rękawiczek glansowanych zajmował pierwsze miejsce w kraju zatrudniał 2000 osób, a wyroby eksportowano do Stanów Zjednoczonych. W tym okresie działała również fabryka skór glansowanych, a także farbiarnia skór i garbarnia skór chromowych eksportowanych do krajów europejskich i Chin. Dobrze prosperowały również fabryka papieru, odlewnia żeliwa i fabryka maszyn rolniczych. Funkcjonowanie miasta zakłócały wydarzenia takie jak: epidemia cholery w 1849 r., katastrofa wieży ratusza w 1875 r., czy też wielka powódź w 1888 r.

I wojna światowa zdecydowanie zahamowała rozwój miasta, a podczas II wojny światowej zostało ono zniszczone w około 30 procentach, fabryki utraciły swoją zdolność produkcyjną. Po odzyskaniu Ziemi Zachodnich Chojnów stał się miejscem osiedlania ludności polskiej.

Z gotyckiej zabudowy Rynku nie zachował się w całości żaden budynek. Jedynym śladem pierwotnej zabudowy jest kształt niektórych działek budowlanych - wąskich i głębokich oraz nieliczne fragmenty murów dawnych domów. Obecna zabudowa pochodzi z II połowy XVIII oraz XIX i XX wieku.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Na Rynku zauważalny jest brak ratusza - charakterystycznego elementu miasteczek dolnośląskich.

Stary Ratusz przed zawaleniem wieży

1875: Mieszkańcy Chojnowa zgromadzeni wokół zawalonej wieży ratusza

Nieistniejący dziś ratusz był przez wiele wieków, obok bazyliki, centralną budowlą chojnowskiego Rynku.

Wzmiankowany w 1366 roku przetrwał jako średniowieczna drewniana budowla do roku 1583, kiedy to został wzniesiony ponownie, już jako budynek murowany z cegły. Wielokrotnie przebudowywany na skutek niszczących miasto pożarów. Ostatni jego kształt miał charakter barokowy.

Po katastrofie zawalenia się wiaty (7.03.1875 r.), władze zdecydowały się rozebrać budynek. Ocalałe pamiątki - waga miejska i zegar z wieży - są przechowywane w chojnowskim Muzeum Regionalnym. Nowy ratusz wybudowano w latach 1878 - 1891, lecz usytuowano go obok zamku.

Ważnym momentem w historii miasta była, rozpoczęta w 2010, a zakończona w 2012 roku, rewitalizacja rynku. Założenia inwestorskie obejmowały m.in. uporządkowanie układu funkcjonalno-przestrzennego w nawiązaniu do zabytkowego charakteru terenu, wprowadzenie zróżnicowania nasadzeń pod kątem roślin ozdobnych z kwiatostanów niegenerujących wysokich kosztów pielęgnacji, ujednoczenie stylistyczne obiektów małej architektury. Symbolem rewitalizacji jest fontanna, w centrum której stanął posąg tkacza, prezentującego tkaninę z herbem miasta, wykonany z brązu, nawiązujący do włókienniczej historii Chojnowa. Tkacz zwrócony jest twarzą ku wschodzącemu słońcu i symbolicznie ku nowym perspektywom. Inwestycja pn. „Rozwój społeczno-gospodarczy obszaru śródmiejskiego poprzez rewitalizację ciągu ulic: Rynek, Grottgera, Ściegiennego, Legnicka (do ul. Reja) – etap I, kosztowała blisko 6 mln złotych. Dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego objęło 69,99% kosztów kwalifikowanych czyli 3 952 803,91 zł, miasto dołożyło ponad 2 mln złotych.

Po dziś dzień Chojnowo oferuje możliwość podziwiania zabytków o znaczeniu historycznym i kulturowym.

Rejestr zabytków, prowadzony przez Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, na terenie miasta Chojnowo obejmuje 16 obiektów (załącznik nr 1), w tym m.in:

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

- Ośrodek historyczny miasta - obszar w obrębie średniowiecznych murów miejskich
- Kościoły - Kościół pw. Piotra i Pawła - XIV/XV w.
- Kościół pw. NP NMP - 1909-1911 r.
- Plebania - ul. Księdza Ściegiennego - ok XV w.
- Zamek Piastów Legnicko-Brzeskich - XIV/XV w.
- Mury obronne - XIV/XV w.
- Baszta Tkaczy - XV/XVI w.
- Budynek mieszkalny Dom Schrama - XVI w.
- Dom kata – XVII w.
- Park Śródmiejski im. Marszałka Józefa Piłsudskiego o charakterze plantów - XIX w.
- Zespół dworca kolejowego - 1908-1909 r.

Obiektami zabytkowymi, wpisanymi do rejestru zabytków, a stanowiącymi własność Gminy Miejskiej Chojnów są:

- Zamek Piastowski, obecnie Muzeum Regionalne
- Mury obronne
- Baszta Tkaczy
- Dom Schrama
- Park Śródmiejski im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

Rejestr zabytków ruchomych obejmuje wyposażenie dwóch chojnowskich świątyń oraz elementy wystroju ratusza. (załącznik nr 2).

Z terenu miasta Chojnowa gminną ewidencją zabytków objęto 382 obiekty nieruchome (załącznik nr 3) oraz 19 stanowisk archeologicznych (załącznik nr 4).

3. Charakterystyka wybranych zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych miasta Chojnowa

Zamek książęcy był jedną z rezydencji Piastów Legnicko-Brzeskich. Został zbudowany na miejscu grodu kasztelańskiego, którego istnienie potwierdza dokument z 1292 roku. Obiekt był odgradzony murem obronnym, a u jego podnóża płynęła Młynówka, wpadająca dalej do rzeki Skory. Młynówka została obmurowana w 1875 roku. Wydzielenie zamku murem z organizmu miejskiego spowodowane było zamiarem zabezpieczenia siedziby władzy w przypadku konfliktów księcia z mieszczanami. Nie ominęły zamku pożary w latach 1428 i 1510, o czym informują zapiski w kronice miasta. Decyzję o przebudowie i rozbudowie zniszczonej ogniem książęcej rezydencji podjął w latach 1546 - 1547 książę legnicki Fryderyk III. Domniemanym autorem przebudowy był Franciszek Paar. Pod koniec XVIII w. wzniesiono zamek renesansowy o trzech skrzydłach ustawionych wzajemnie pod kątem rozwartym. Z tej budowli nie zachowało się skrzydło płd.-wschodnie ani część obecnego skrzydła frontowego-południowego (portal znajdował się w środku fasady). Po kolejnych pożarach, w nadającej się jeszcze do użytkowania części zamku, urządziły swe pomieszczenia zarządzające miastem władze pruskie. W roku 1831 zamek nabyły na własność władze miejskie. Dokonywane przez kolejnych właścicieli przeróbki odbiły się ujemnie na zachowaniu pierwotnego, renesansowego charakteru wnętrza.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Zamek Piastów Legnicko-Brzeskich

Po 1945 roku zdewastowany i opuszczony zamek został odbudowany z inicjatywy społeczeństwa. W ten sposób uratowano od ostatecznego zniszczenia cenny pomnik renesansowej sztuki. Odbudowę prowadzono w latach 1957 - 1959 przeznaczając zamek na Muzeum Regionalne. W 1962 r. prowadzono w obrębie zamku prace wykopaliskowe. Z gruzowiska wydobyto niespodziewanie interesujące pamiątki: skorupy naczyń stołowych i kuchennych oraz 13 kafli całych lub częściowo zniszczonych. Zachowany do czasów dzisiejszych fragment zamku to budowla dwuskrzydłowa, dwukondygnacyjna, przykryta stromym dachem. W fasadzie frontowej zachowała się renesansowa, niezwykle cenna dekoracja portalu i obramień okiennych, wykonana w piaskowcu w 1547 roku. Nad portalem znajduje się szeroki fryz, w którym umieszczono popiersia: fundatora - księcia Fryderyka III legnickiego i jego żony Katarzyny.

W trakcie badań archeologicznych (1990-1994) odkryto relikty najstarszego założenia zamkowego z końca XIII w.: fundamenty wolno stojącej okrągłej wieży na planie kwadratu, a w południowo-wschodniej części Placu Zamkowego fragmenty wieży z II poł. XVI wieku. Odślonięte i częściowo nadbudowane relikty udostępnione są zwiedzającym.

Zbiory zgrupowane w 4 działach: archeologii, etnografii, historii i sztuki, liczą ponad 1400 eksponatów. Muzeum posiada zbiory archeologiczne od neolitu po okres wpływów rzymskich. W dziale etnografii zgromadzone są meble i skrzynie z terenu Śląska i Łużyc; narzędzia do obróbki lnu, warsztat szewski i pełne wyposażenie kuźni. Na uwagę zasługują zabytki związane z działalnością cechów, wyroby ślusarskie i kowalskie (XIII-XVIII w.), meble, malarstwo, kamieniarka, broń, kafle (XVI-XVIII w.) znalezione w trakcie badań archeologicznych. Do najcenniejszych należą XVI-wieczne sgraffita przeniesione z dworu Schellendorfów w Zagrodnie.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Renesansowe sgraffita z dworu Schellendorfów

Swoje zbiory muzeum prezentuje na wystawach stałych:

- Renesansowe sgraffita z dworu Schellendorfów w Zagrodnie
- Renesansowe kafle odkryte w trakcie badań archeologicznych prowadzonych na zamku w Chojnowie
- Pradzieje Ziemi Chojnowskiej. Wystawa archeologiczna
- Historia Chojnowa - makieta miasta
- Dawne śląskie ślusarstwo i kowalstwo
- Śląskie konwisarstwo
- Broń biała
- Broń palna
- Lapidarium. Kamieniarka od XVI do XX w.
- Sztuka sepulkralna i ogrodowa. Plenerowa ekspozycja kamieniarki
- Relikty założenia zamkowego. Plenerowa ekspozycja archeologiczna. Portal

W ciągu roku udostępnianych jest też kilka wystaw czasowych ze zbiorów własnych i innych muzeów. Zbiory liczą 3.800 woluminów z zakresu archeologii, etnografii, historii sztuki i historii. Muzeum posiada wydawnictwa regionalne oraz bogate zbiory ikonograficzne i archiwalne.

Park miejski

Został utworzony w połowie XIX w., co związane było z likwidacją fosy i murów oraz rozbudową miasta w kierunku południowym, stanowił teren dawnego ogrodu zamkowego. Położony jest w centrum miasta nad rzeką Skorą, obok Urzędu Miejskiego i Muzeum Regionalnego. W parku znajduje się tzw. amfiteatr (dawniej ogród skalny) oraz 12 drzew

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

uznanych za pomniki przyrody. W 2018 roku odbyły się "Prace konserwatorskie w obrębie zabytkowego Parku Śródmiejskiego w Chojnowie". Projekt budowlany został zaakceptowany przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków we Wrocławiu Delegatura w Legnicy. Układ komunikacyjny jest nawiązaniem do historycznego przebiegu ścieżek parkowych, został on zmodyfikowany i dopasowany do aktualnych uwarunkowań.

W grudniu 2018 r., zgodnie z Uchwałą Nr V/22/18 Rady Miejskiej w Chojnowie, zabytkowemu Parkowi Śródmiejskiemu nadano imię Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Park Śródmiejski im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

Mury obronne

Bezpieczeństwo mieszkańców Chojnowa zapewniały w średniowieczu mury obronne wzniesione w pierwszej połowie XIV wieku. Tworzywa bazaltowego do budowy murów dostarczyły istniejące w tym czasie kamieniołomy w południowo - wschodniej części miasta. Linia pojedynczego pierścienia umocnień wzmocniona była basztami i chroniona głęboką fosą wypełnioną wodą. Dostępu do miasta strzegły dwie bramy miejskie: Górna - Bolesławiecka i Dolna - Legnicka. Ponadto istniały dwie furty pełniące funkcje gospo-darcze. Zamek, wkomponowany w linię obronną murów, bronił miasta w południowo - zachodnim narożniku. Fortyfikacje Chojnowa poddano w połowie XV wieku remontowi, wzmacniając ich obronność przez dobudowanie cylindrycznych występów umożliwiających obronę flankową, pomimo to mury miejskie nie stanowiły dostatecznej przeszkody dla regularnych wojsk oblegających miasto. Brak odpowiednich funduszy na rozbudowę i modernizację spowodował, że już w XVI w. pełniły one jedynie rolę zabezpieczenia miasta przed włóczęgami i rabusiami.

Mury obronne

Do dnia dzisiejszego zachowały się jedynie bardzo nieliczne odcinki dawnego pierścienia murów. W północno - zachodnim narożniku starego miasta znajduje się ich najokazalszy fragment, który zachował się w połowie swej pierwotnej wysokości.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Dom kata

Budynek połączony z murami miejskimi, wzniesiony na początku XVII w., miał charakter penitencjarny, prawdopodobnie był aresztem lub więzieniem. Zachowana została wzmianka z 1686 r. o nadzorcy więziennym – właścicielu budynku, ponadto więzienie wymienia urbarz z 1754 roku. Na parterze znajdował się tu areszt dla zatrzymanych, mieszkanie nadzorcy, kuchnia oraz cele. Na piętrze m.in. mieściła się obszerna izba służąca za areszt, wykorzystywana także na salę przesłuchań. Na początku XX wieku budynek należał do władz sądowniczych. W czasie II wojny światowej byli tu przetrzymywani polscy i rosyjscy jeńcy. Po wojnie dawne więzienie było wykorzystywane na funkcje mieszkalne. Od 1995 r. budynek należy do osób prywatnych.

Dom Schrama

Najwartościowszą i najstarszą kamienicą w pierzei rynku jest kamienica ówczesnego sędziego grodzkiego Hansa Schrama, wzniesiona w 1544 r. Dom ulegał wielokrotnym przebudowom tak, że wnętrza zmieniły się. Zachowała się bogata dekoracja parteru fasady w postaci renesansowego półkolistego portalu, wskazująca wyraźne związki z portalem zamkowym, z ozdobnymi płasko-rzeźbionymi ornamentami. Ich wykonanie w latach 1546-47 przypisuje się nadwornemu architektowi Piastów legnicko-brzeskich, Franciszkowi Paar, członkowi tzw. „warsztatu chojnowskiego”.

W obrębie fryzu portalu zaobserwować można dwie tarcze herbowe z gmerkiem i monogramem Hansa Schrama (HS) i jego żony (KS). Nad oknem w płycinie znajduje się łacińska inskrypcja: „Soli Deo honor et gloria struxerunt nobis alii nos posteritati” – „Bogu jedynie cześć i chwała. Zbudowano dla nas i dla naszych potomnych”.

W XVIII i na początku XIX stulecia kamienicę przebudowano. Późniejszy właściciel Edmund Schmidt urządził w niej na przełomie XIX i XX wieku hotel i skład win, a przystosowana do wszelkich uroczystości sala balowa cieszyła się sporym uznaniem daleko poza murami miasta. Po roku 1919 właścicielem hotelu stał się Józef Messner, który dokonał zmian w elewacji frontowej – w miejscu okna po południowej stronie portalu wybito otwór drzwiowy, zamurowany dopiero w latach 1976-77. W połowie lat 20. XX wieku dom należał do Franza Bittnioka, a około 1933 r. został kolejny raz restaurowany w obrębie fasady. Od 1997 r. budynek stanowi własność Gminy Miejskiej Chojnów.

Swój obecny wygląd Dom Schrama zawdzięcza inwestycji pn. „Adaptacja Domu Schrama na Miejski Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Chojnowie” z lat 2010-2012. Część środków, tj. 65% kosztów kwalifikowalnych, pozyskano z Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013, pozostałą część (ok. 1 mln zł) sfinansował samorząd ze środków własnych.

Dom Schrama

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Baszta Tkaczy

Wzniesiona około 1400 roku w stylu gotyckim baszta, po raz pierwszy została wymieniona w oficjalnych dokumentach dopiero w 1572 r. Broniła północnej kurtyny murów obronnych miasta. Nazwę zawdzięcza tkaczom, którzy licznie zamieszkiwali tę część miasta i byli zobowiązani do jej obsadzenia w chwili zagrożenia. Zbudowana z cegły na rzucie kwadratu, do wysokości attykowego zwieńczenia liczy ok. 15 metrów. Renesansową attykę otrzymała w połowie XVI wieku. Baszta zniszczona została przez pożar, który wybuchł w mieście w 1651 r. i odbudowana około 1692 r. Z chwilą zaprzestania funkcji obronnych basztę przeznaczono na więzienie miejskie. Kolejne remonty przeszła w 1749, 1842, 1859 i 1862 r., zaś w latach 1905-1906 poddano ją gruntownej renowacji, w której skład weszła rozbiórka zniszczonej ośmiobocznej, zakończonej hełmem nadbudówki, zastąpionej nową. Wnętrze baszty podzielono stropami i wybudowano klatkę schodową. Od 1908 r. budowla była siedzibą muzeum. Na elewacji wschodniej widoczne są ślady świadczące o pierwotnej wysokości murów obronnych Chojnowa - 5,5 m i grubości 1,9 m, z gankiem i przepierciem oraz pierwotne wejście usytuowane na wysokości okna pierwszej kondygnacji. W późniejszych latach stanowiła siedzibę drużyn harcerskich. Obecnie jest to oddział Muzeum Regionalnego. Można oglądać tu zdjęcia Chojnowa z dawnych lat, obrazy i gobeliny, a z góry podziwiać panoramę miasta.

Baszta Tkaczy

W XXI w. przeprowadzono dwie duże prace modernizacyjne przy Baszcie Tkaczy. W 2010 r. w ramach zadania „Chojnów, Baszta Tkaczy – XV i XVI w.: remont” wykonano ściągę poprzeczne i podłużne ścian zewnętrznych, sklejenie pęknięć w nadprożach, renowację attyki z wykonaniem obróbek blacharskich, wymianę konstrukcji szachulcowej, okien dębowych w murze pruskim, odtworzenie gzymsów, wyremontowanie galeryjki widokowej, rozebranie pokrycia hełmu, impregnację i pokrycie dachówką karpiówką i prace remontowe we wnętrzu. Koszt zadania wyniósł ok. 265 000 złotych, z czego 100 000 zł pochodziło ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a 40 000 z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego. W 2013 r. odbyły się roboty pn. „Chojnów, Baszta Tkaczy (XV-XVI w.): prace konserwatorskie i remontowe wnętrza baszty – II etap”. Zakres prac obejmował skucie tynków, uzupełnienie i położenie nowych, renowację podłóg, schodów i posadzki na IV piętrze, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej oraz prace malarskie. Dofinansowanie ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Dziedzictwo kulturowe” wyniosło 80 000 zł, a z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego 50 000 zł, przy koszcie całkowitym ok. 188 tys. złotych.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Kościół pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła

Usytuowana we wschodniej stronie rynku ogromna, trzynawowa bazylika zbudowana z cegły, z wystrojem architektonicznym i żebrami sklepiennymi wykonanymi z piaskowca (sklepienia gwiazdziste) jest jednym z przykładów gotyckiego budownictwa na Dolnym Śląsku. Historia kościoła zaczęła się pod koniec XIII wieku. Z 1299 r. pochodzi wzmianka o proboszczu chojnowskim, co wskazuje na istnienie w owym czasie pierwszego kościoła w mieście, którego budowa była kontynuowana na przełomie XIV i XV wieku. W 1400 r. ufundowano ołtarz główny, w 1405 r. zawieszono na wieży duży dzwon, a w 1413 r. wymurowano chór kościelny i budowano prezbiterium. Całość nakryto sklepieniem gwiazdzistym. Na wystrój ówczesnej świątyni składało się 8 ołtarzy. W ciągu wieków kościół ulegał dalszej rozbudowie. Z 1469 r. pochodzi wzmianka o południowej kaplicy ufundowanej przez cech sukienników. W XVI wieku dobudowano zakrystię oraz wykonano zwieńczenie attykowe wieży. W roku 1543 rodzina Bożywojów ufundowała kaplicę grobową, zwaną odtąd północną Kaplicą Bożywojów. W 1617 r. w krypcie świątyni pochowano księżną Annę Wirtemberską.

Kościół pw. św. Ap. Piotra i Pawła

W czasie pożaru w roku 1651 bazylika uległa znacznemu zniszczeniu. W czasie wojen napoleońskich kościół służył przejściowo jako szpital. W 1818 r., w związku z zarządzeniem władz królewskich, zlikwidowano przykościelny cmentarz – jego północna część została połączona z rynkiem, w części południowej utworzono ogród. Gruntowna renowacja zabytku odbyła się w latach 1910-1911, a ponownie w latach 1962-1963.

Pod koniec 1947 r. klucze do świątyni przekazano ks. Adamowi Łańcuckiemu - zasłużonemu dla chojnowskiej społeczności wiernych, a 1.01.1948 r. uroczyscie została poświęcona. W roku 1966 przystąpiono do malowania wnętrza. Nawy boczne zdobi barwny fresk Drogi Krzyżowej zaprojektowany i wykonany przez warszawskiego artystę malarza Piotra Wróblewskiego wpisany do rejestru zabytków.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Budowla trzynawowa, sześcioprzęsłowa posiada wygląd typowy dla bazylik ponieważ nawa główna jest znacznie wyższa – posiada okna nad dachami naw bocznych, prezbiterium zamknięte wielobocznie. Nawy przykryte sklepieniem gwiaździstym. Masywna wieża z renesansową attyką przystawiona jest do fasady zachodniej zwieńczonej późnogotyckim schodkowym szczytem.

Wiele cennych zabytków zachowało się we wnętrzu bazyliki do dzisiaj. Najstarszy to tryptyk gotycki z ok. 1500 r. Poza tym: nagrobek Wolfa Bożywoja z 1551 r., wczesnobarokowa chrzcielnica z 1660 r. oraz ambona z 1671 r. Z tego okresu pochodzi też ołtarz główny, ozdobiony obrazem, na którym uwidoczniło scenę Zmartwychwstania Pańskiego pędzla G. Ostermeyera, jak również znany do dziś, stożkowy hełm wieży. Z XVII w. pochodzą również obrazy przedstawiające "Ostatnią Wieczerzę" i "Biczowanie Chrystusa". Figury św. Piotra i Pawła, obecnych patronów bazyliki, pochodzą z Brzeżan i są zabytkiem późnobarokowej rzeźby lwowskiej, znajdują się w bocznej nawie południowej, przy ołtarzu. Nad północnym wejściem wisi kuta krata z 1608 r. pochodząca z nagrobka księżnej Anny.

W kościele znajduje się ok. 70 epitafiów, w większości wykonanych je z piaskowca, ale zdarzają się także epitafia marmurowe, a wyjątkowo ze stiuku i metalu.

Budynek plebani

Położony w pobliżu kościoła późnogotycki budynek jest najstarszym z zachowanych obiektów mieszkalnych miasta. Zbudowany w II poł. XV wieku pełnił funkcję domu parafialnego, choć wymieniony w dokumentach został dopiero w 1533 r.

Ze względu na swoje przeznaczenie określany był jako „dom kapłana”. Pożary obiektu z lat 1717 i 1820 zniszczyły dawny układ pomieszczeń na piętrze. Z ok. 1840 r. pochodzi portal zabytku.

Po zniszczeniach II wojny światowej w 1960 r. budynek przekształcono na Bibliotekę Miejską, a od 2001 r. należy do Rzymskokatolickiej Parafii pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła. Zachowała się pierwotna bryła budynku, dwukondygnacyjna, ceglana. Wnętrza mają układ dwutraktowy. Na ścianach sieni i nad wejściem do piwnicy zachowały się pozostałości średniowiecznych fresków, w sali na parterze pozostało oryginalne, późnogotyckie sklepienie krzyżowe wsparte na wielobocznym filarze oraz kamienna i profilowana poręcz na kształt żebra.

Plebania przy ul. Ściegiennego

Pałac

Przy ulicy Bolesławieckiej znajduje się interesujący zabytkowy zespół, późnobarokowy pałac z około 1730 r. z późniejszymi zabudowaniami gospodarczymi. Budowla złożona jest na rzucie prostokąta, dwukondygnacyjna o stromym dachu.

Pałac przy ul. Piotrowickiej

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Elewacje zdobione są pilastrami, zaś wejście akcentuje portal.

Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP

Wzniesiony w latach 1909 - 1911 w stylu neoromańskim według projektu berlińskiego architekta Friedricha Oskara Hossfelda. Jest to bazylika z transeptem i wieżą od strony wschodniej, krótkim prezbiterium oraz półkolistą absydą. Wystrój wnętrza jednolity - neoromański. Ołtarze, ambonę i chrzcielnicę wykonano według projektu Hugo Bürgera. Polichromie na ścianach i suficie oraz witraże są autorstwa braci Ottona i Rudolfa Linnermannów z Frankfurtu n. Menem. Interesującym zabytkiem jest mała figurka Madonny znajdująca się na ścianie nawy południowej. Mimo, że wyrzeźbiona na przełomie XIX/XX wieku, nawiązuje do tzw. Pięknych Madonn - rozpowszechnionych na Śląsku w okresie późnogotyckim. Przed kościołem umieszczono barokową rzeźbę Św. Jana Nepomucena, przeniesioną ze skrzyżowania dróg na zachodnim przedmieściu. W latach 1992-2000 wewnątrz kościoła przeprowadzone zostały prace restauracyjne, odnowione zostały malowidła ścienne i sufitowe.

Kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP

ⁱ Stanisław Horodecki, „Przeszłości Okruchy”, wyd. 2000 r.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Zbiory muzealne w zasobach Muzeum Regionalnego

Muzeum gromadzi w swoich zasobach liczne zbiory muzealiów do grupy unikatowych należą:

* Portal zamkowy, najbardziej rozpoznawalny zabytek. To renesansowy portal zdobiący wejście do Zamku Piastów legnicko-brzeskich. Powstał w połowie XVI wieku w trakcie generalnej rozbudowy kompleksu zamkowego, zleconej przez księcia legnickiego Fryderyka III. Prace te były konieczne ze względu na liczne zniszczenia spowodowane przez najazdy Husytów oraz pożary trawiące zamek w poprzednich latach. Portal w centralnej części mieści popiersia fundatora przebudowy oraz jego żony Katarzyny Meklemburskiej wraz z ich herbami rodowymi. Ich wykonanie przypisuje się mistrzowi o inicjałach I.W., który współpracował przy tej realizacji z Warsztatem Chojnowskim¹

* Kafle piecowe pozyskane w trakcie badań archeologicznych w latach 1990 – 1995 na obszarze założen Zamku Piastów legnicko-brzeskich, stanowią pokaźną kolekcję w zbiorach Muzeum, bogato dekorowane, oprócz ornamentów roślinnych widnieją na nich przedstawienia figuralne. Są interesującym materiałem do poznawania XVI-wiecznych obyczajów dworskich.

* Działo forteczne, o dużym gabarycie, zabytek stanowi wizytówkę Muzeum. Wykonane zostało w belgijskim mieście Liège w 1863 roku i osadzone jest na oryginalnej drewnianej lawecie. Broń jest ładowana odtylcowo, wsparta na czterech masywnych, żeliwnych kołach. Długość lufy przekracza dwa i pół metra.

Działo przeszło gruntowną renowację w 2013r.

* Sgraffita z Pałacu Schellendorfów z połowy XVI w. Dekoracyjną techniką sgraffito wykonano ściany na zlecenie właściciela Dworu w Zagrodnie – Piotra von Schellendorf. Renesansowy zabytek pozyskany do Chojnowa w 1986 r. prezentowany jest w sali na pierwszym piętrze Muzeum.

Tematy, motywy i detale przedstawiane w sgraffitach są zróżnicowane. To biblijne sceny „Śmierci Absaloma”, wizerunek św. Piotra, starożytna bajka o „Lisie i Bocianie”, scena śmierci Pyrama i Tysbę oraz liczne alegorie.

* Miecz katowski z wygrawerowaną na głównej datą 1694 r., posiada wygrawerowane napisy w języku niemieckim i inskrypcje na głównej.

* Puchar Baltasara Pohla, zakupiony decyzją Marszałka Województwa Dolnośląskiego Pawła Wróblewskiego dla Muzeum Regionalnego w Chojnowie, datowany na początek XVIII w. To puchar z bogato zdobioną czarą, z wygrawerowanymi na niej popiersiami dwóch generałów von Arnima I Colloredo, którzy stoczyli ze sobą bitwę na polach podlegnickich Lipiec.

* Buzdygan - charakteryzuje się rozwiniętą gotycką formą, wykazuje również cechy bojowe. Waży ok. 1,1 kg, mierzy 53 cm., co jest przyjętą normą dla tego typu broni z okresu 2. połowy XV oraz początku XVI wieku. Głowica o długości 14 cm, składa się z 6 piór przyłączonych do podstawy miedzią.

Ekspozycje muzealne po wykonanych pracach renowatorskich:

– Fisharmonia, instrument muzyczny pochodzący z grupy instrumentów dętych klawiszowych, powstałych w połowie XIX w. Przypomina małych rozmiarów pianino, różni się miechem wbudowanym w korpus, do którego powietrze było włączane przy pomocy pedału.

¹ B. Steinborn, *Złotoryja, Chojnów, Świerzawa, 1971*

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

- Dokument spisany na pergaminie w Kancelarii legnickiej z połowy XIV wieku jest uwierzytelniony dwoma pieczęciami książęcymi: Wacława I oraz Ludwika I, synów Bolka III Rozrządnego, którzy od 1342 r. wspólnie władali księstwem legnickim. Pieczęć Wacława przedstawia herb Piastów legnicko-brzeskich, a Ludwika hełm z klejnotem. Dokument został poddany konserwacji i oczyszczeniu w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu.
- Szklanica cechu bednarzy o konicznej formie z wrytym godłem cechu bednarzy, które przedstawia beczkę otoczoną narzędziami rzemieślniczymi.

Zabytki Muzeum Regionalnego

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

V. Założenia programowe ochrony zabytków w Chojnowie

1. Priorytety polityki gminnej związanej z ochroną zabytków

W toku prac nad programem przyjęto następujące priorytety realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Chojnów na lata 2023-26”:

I. Zachowanie i przywrócenie wartości zasobom materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy

II. Dokumentacja i skuteczna ochrona krajobrazu kulturowego gminy

III. Świadome kształtowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy

IV. Promocja walorów kulturowych i edukacja mające na celu budowanie lokalnej tożsamości

2. Kierunki i zadania

W ramach określonych priorytetów wyznaczono poniższe kierunki działań oraz przypisane im zadania:

Priorytet I:

1. Odwracanie procesu degradacji zabytków w stronę poprawy stanu ich zachowania

- Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Gminy.
- Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
- Podejmowanie starań o pozyskiwanie środków zewnętrznych na prace przy zabytkach.
- Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy na podstawie uchwały na udzielenie dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach.
- Zmiana sposobu użytkowania, adaptacja lub zagospodarowanie nieużytkowanych obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych.
- Prowadzenie bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających przy zabytkach i w ich otoczeniu.
- Monitorowanie stanu zachowania obiektów i obszarów chronionych.
- Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki obszarów zabytkowych oraz ochrona historycznie ukształtowanego układu przestrzennego.
- Ochrona krajobrazu kulturowego, ładu przestrzennego w gminnych dokumentach planistycznych.

Priorytet II:

1. Zamieszczanie informacji o ochronie zabytków w gminnych dokumentach planistycznych i strategicznych oraz konsekwentne przestrzeganie tych zapisów

- Uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego miasta przy tworzeniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, programów rewitalizacji i strategii rozwoju, wskazywanie w nich lokalizacji zabytków nieruchomych i stanowisk archeologicznych.
- Podejmowanie działań obejmujących wdrażanie zapisów opracowanych dokumentów w celu skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy.
- Prowadzenie szczegółowej dokumentacji obiektów zabytkowych, w szczególności znajdujących się w rejestrze zabytków oraz w Gminnej Ewidencji Zabytków.

2. Przeciwdziałanie niebezpieczeństwom i szkodom mogącym zagrażać zabytkom

- Zabezpieczenie zabytków przed pożarami, kradzieżami oraz zniszczeniem, współpraca w tym zakresie z odpowiednimi służbami.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

- Okresowe przeglądy zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z gminnym planem ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.
- Ochrona otoczenia obiektów zabytkowych w sposób niezagrażający ich ekspozycji w przestrzeni poprzez zakaz lokalizowania obiektów o agresywnej architekturze zakłócających ich odbiór.
- Zlecenie prac pielęgnacyjnych na terenie zabytkowego Parku Śródmiejskiego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Priorytet III:

1. Prowadzenie szczegółowej inwentaryzacji krajobrazu kulturowego gminy w zakresie stworzenia możliwości objęcia ochroną nowych zabytków ruchomych, nieruchomych i archeologicznych lub ich skreślenia z ewidencji

- Występowanie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obszarów i obiektów zabytkowych.
- Założenie nowych kart adresowych dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych z punktu widzenia dziedzictwa kulturowego Gminy.
- Aktualizacja zmian w stosunkach własnościowych zabytków.

Priorytet IV:

1. Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy

- Udostępnienie informacji o zabytkach, m.in. budynków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, na stronie internetowej miasta.
- Opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego.

2. Zwiększenie atrakcyjności społecznej i turystycznej zabytków

- Iluminacja najcenniejszych zabytków Gminy.
- Utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.
- Opracowanie szlaku turystycznego wykorzystującego walory dziedzictwa kulturowego.

3. Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

- Gromadzenie materiałów archiwalnych, map, zdjęć, publikacji dotyczących gminy.
- Wydawanie i wspieranie publikacji poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy.
- Budowanie lokalnej tożsamości przez organizację lokalnych imprez plenerowych przy obiektach i na obszarach zabytkowych.
- Tworzenie wystaw związanych z historią zabytków kształtującą tożsamość miasta.
- Organizowanie szkoleń o tematyce ochrony dziedzictwa kulturowego i udział w nich.
- Wspieranie zajęć, wycieczek upowszechniających zagadnienia ochrony zabytków w systemie edukacji przedszkolnej i szkolnej.
- Popularyzacja projektów konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, a także przy zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo i przyrodniczo.

Sfery działalności edukacyjnej i popularyzacyjnej, których kontynuację zakłada Program

- krzewienie i pogłębienie wiedzy wśród społeczności lokalnej na temat historii i kultury regionu, a także dziedzictwa przyrodniczego – lekcje muzealne o różnorodnej tematyce dla dzieci i młodzieży, seminaria dla dorosłych,
- realizacja historycznych słuchowisk dźwiękowych, jak przygotowane w 2021r. słuchowisko „Wichrowa noc w muzeum” przedstawiające historię zamku książąt legnicko-brzeskich i miasta,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026

- kontynuacja-popularyzacja projektu „Usłyszeć Przeszłość-Dźwiękowy pejzaż Chojnowa” - cyklu działań wzmacniających tożsamość lokalną i świadomość historyczną mieszkańców „Dźwiękowa mapa Chojnowa”, „Skora-rzeka Chojnowa” – historyczna podróż wzdłuż rzeki, podcast „Dolpakart” o przeszłości przemysłu papierniczego.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

VI. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Zakłada się, że zadania określone w Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Chojnów będą wykonywane przy pomocy:

*** Instrumentów prawnych**

- wynikających z przepisów ustawowych, np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, budowa parków kulturowych,
- podejmowanie uchwał w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach,
- wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy,
- wykonywanie decyzji administracyjnych w sprawie zabytków, w tym decyzji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

*** Instrumentów finansowych**

- finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy,
- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich, a także uwzględniających dotacje, subwencje, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych,

*** Instrumentów koordynacji**

- realizacja projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp.,
- współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, z organizacjami społecznymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami,

*** Instrumentów społecznych**

- realizacja zadań edukacyjnych i promocyjnych,
- współdziałanie z organizacjami społecznymi,

*** Instrumentów kontrolnych**

- monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji niniejszego Programu oraz aktualizacja Programu wynikająca z ustawowego 4-letniego okresu obowiązywania.
- aktualizowanie gminnej ewidencji zabytków.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

VII. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Proces osiągania celów ustalonych w Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Miejskiej Chojnów będzie monitorowany poprzez analizę stopnia ich realizacji. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o opiece nad zabytkami i ochronie zabytków nakłada na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast obowiązek sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji programu. Sprawozdanie przedkładane Radzie Gminy powinno zawierać informację o ewentualnych zmianach zachodzących w Gminnej Ewidencji Zabytków oraz rejestrze zabytków, informacje o działaniach podejmowanych na rzecz opieki nad zabytkami oraz o postulatach mieszkańców i właścicieli obiektów zabytkowych dotyczących ochrony obiektów. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu uwzględniająca wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania programu oraz efektywność ich wykonania.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Realizacja niniejszego programu wymaga współdziałania Burmistrza Miasta Chojnowa z instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi.

Ewaluacja realizacji Programu powinna zawierać m.in.:

- a) bieżący monitoring gminnej ewidencji zabytków z terenu miasta Chojnowa uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych;
- b) ocenę:
 - zaawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych;
 - zmian w jakości zasobów obiektów zabytkowych – stan zachowania obiektów;
 - zmian w stosunkach własnościowych zabytków;
 - aktywności kulturalnej lokalnej społeczności, w tym ocenę przedsięwzięć folklorystycznych i zainteresowań tradycyjnym rękodziełem;
 - realizacji programów edukacyjnych i promujących zabytki, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technik informatycznych;
 - aktywności placówek kulturalnych;

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

VIII. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 72 ustawy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami: „na zasadach i w trybie określonym odrębnymi przepisami, prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych, zaliczanych do sektora finansów publicznych, są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki”.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane z następujących źródeł publicznych:

- * Budżetu państwa (zwłaszcza Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego),
- * Budżetu jednostek samorządu terytorialnego (województwa dolnośląskiego),
- * Środków Unii Europejskiej (fundusze strukturalne, program unijne),
- * Wojewody Dolnośląskiego (w imieniu którego działa Dolnośląski Wojewódzki Konserwator Zabytków),
- * Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dla zabytkowych założeń zielonych),
- * Funduszu Kościelnego (dla prac przy obiektach sakralnych, nieobejmujących konserwacji ruchomego wyposażenia kościołów),
- * Innych źródeł zagranicznych (fundacje).

Możliwość pozyskiwania środków na w/w cele istnieje również przy udziale środków prywatnych, obejmujących osoby fizyczne, prawne, czy fundacje.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

IX. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu opieki nad zabytkami

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami.

Kwestie dofinansowania prac przy obiektach zabytkowych reguluje Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2022 r. poz. 2053).

Główny obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Gmina Miejska Chojnów w trosce o zabytki zlokalizowane na terenie miasta finansowała, współfinansowała oraz uczestniczyła merytorycznie w wielu przedsięwzięciach mających na celu podniesienie walorów artystycznych, a także oddziaływanie estetycznego. W Uchwale Nr XXVI/130/08 Rady Miejskiej Chojnowa z dnia 25.09.2008 roku, zmienionej Uchwałą nr XXXII/153/08 z dnia 30.12.2008 r., ustalono zasady i tryb udzielania dotacji z budżetu miasta Chojnowa dla posiadaczy tytułu prawnego do zabytków, wpisanych do rejestru zabytków, a zlokalizowanych na terenie miasta Chojnowa.

Poniższe zestawienie przedstawia nakłady w formie dotacji, poniesione przez miasto w latach 2008 – 2022 na obiekty zabytkowe, wpisane do rejestru:

L.p.	Rok	Obiekt	Prace realizowane	Nakłady ze środków własnych Gminy [zł]
1.	2008	Kościół pw. Św. Ap. Piotra i Pawła	Remont posadzki w prezbiterium i rewaloryzacja krypty książęcej	30 000,00
2.	2008	Dom Schrama	Adaptacja Domu Schrama na Miejski Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Chojnowie – wykonanie dokumentacji projektowej	24 928,26
3.	2008	Zamek Piastowski, obecnie Muzeum Regionalne	Remont dachu i elewacji renesansowego Zamku Piastowskiego w Chojnowie obecnie Muzeum Regionalne w Chojnowie	116 297,77
4.	2010	Kościół pw. Św. Ap. Piotra i Pawła	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy wystroju malarskim ścian nawy głównej	40 000,00

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

5.	2010	Baszta Tkaczy	Prace remontowo-konstrukcyjne: wykonanie ściągów poprzecznych i podłużnych ścian zewnętrznych, sklejenie pęknięć w nadprożach, renowacja attyki z wykonaniem obróbek blacharskich, wymiana konstrukcji szachulcowej, wymiana okien dębowych w murze pruskim, odtworzenie gzymsów, remont galeryjki widokowej; rozebranie pokrycia hełmu, impregnacja i pokrycie dachówką karpiówką, prace remontowe we wnętrzu	124 958,86
6.	2011	Kościół pw. Św. Ap. Piotra i Pawła	Prace konserwatorskie i restauratorskie w południowej nawie bocznej z przyległymi aneksami i polichromii ściennych w części podchórza nawy głównej	40 000,00
7.	2011	Dom Schrama	Adaptacja Domu Schrama na Miejski Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Chojnowie – c.d. – wykonanie robót budowlanych: m.in. remontu dachu, montażu stolarki okiennej, izolacji piwnic, położenia tynków wewnętrznych, okładzin ściennych, posadzek ceramicznych i cementowych; wykonanie robót sanitarnych: m.in. instalacji wentylacyjnych, ciepła technologicznego, c.o., wodociągowej, p.poż., kanalizacji sanitarnej; wykonanie robót branży elektrycznej; uzupełnienie elementów portalu kamiennego	724 915,25
8.	2012	Kościół pw. Św. Ap. Piotra i Pawła	Prace konserwatorskie i restauratorskie w północnej nawie bocznej kościoła	30 000,00
9.	2012	Dom Schrama	Adaptacja Domu Schrama na Miejski Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Chojnowie – c.d. – wykonanie robót budowlanych: m.in. montażu drzwi wewnętrznych, malowania; wykonania robót sanitarnych: m.in. armatury instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej; wykonanie prac kontrolno-pomiarowych w instalacji elektrycznej, wykonanie instalacji przeciwpożarowej, prac konserwatorskich	300 726,95
10.	2013	Kościół pw. Św. Ap. Piotra i Pawła	Montaż systemu przeciwpożarowego i antywłamaniowego; prace konserwatorskie i restauratorskie przy wnętrzu zakrystii kościoła	30 000,00

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

11.	2013	Baszta Tkaczy	Prace polegające na skuciu tynków, uzupełnieniu ubytków, wykonaniu nowych tynków, renowacji podłóg, schodów i posadzki na IV piętrze, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, pracach malarskich	57 984,16
12.	2014	Kościół pw. Św. Ap. Piotra i Pawła	Kapitalny remont dachu kościoła, nawa główna, etap I	100 000,00
13.	2015	Kościół pw. Św. Ap. Piotra i Pawła	Kapitalny remont dachów kościoła, nawy boczne, etap II	100 000,00
14.	2018	Park Śródmiejski im. Marszałka Józefa Piłsudskiego	Prace konserwatorskie w obrębie zabytkowego Parku Śródmiejskiego w Chojnowie	171 228,80
15.	2018	Zamek Piastowski, obecnie Muzeum Regionalne	Naprawa i zabezpieczenie sklepienia ceglanego w pomieszczeniu czytelni Muzeum	28 939,20
16.	2019	Plebania przy ul. ks. P. Ściegiennego 4	Remont i konserwacja elewacji frontowej wraz z konserwacją kamiennych detali architektonicznych	20 000,00
17.	2022	Dom Schrama	Wymiana kotła gazowego	79 951,00
18.	2022	Zamek Piastowski, obecnie Muzeum Regionalne	Remont podłóg w pomieszczeniu nr 1 i 3 pierwszego pietra Muzeum – aktualizacja kosztorysów	430,50

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Załącznik 1**Wykaz zabytków nieruchomych miasta Chojnowa wpisanych do rejestru zabytków**

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Numer rejestru	Data wpisu
1.	Ośrodek historyczny miasta	obszar w obrębie średniowiecznych murów miejskich	1333 r. (prawa miejskie), XV-XVI w., XVIII w.	A/2644/420	02.02.1956 r.
2.	Kościół parafialny pw. Św. Ap. Piotra i Pawła	ul. Rynek 1	wz. XIV w., XIV/XV w., 1469 r., 1543 r. (kaplica grobowa Bożywojów), XVI w. (zakrystia), 1857 r.	A/1462/134	02.01.1950 r.
3.	Kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP	ul. Dąbrowskiego 17	1909-1911 r.	A/1461/583/L	14.04.1981 r.
4.	Plebania	ul. ks. Ściegiennego 4	ok. 1450 r., 1717 r., 1820 r., 1960 r.	A/3205/632	14.11.1959 r.
5.	Zamek, ob. Muzeum Regionalne	pl. Zamkowy 3	XIV/XV w., 1546 r., k. XVIII w., 1957-1959 r. (remont, adaptacja)	A/2800/527	23.02.1959 r.
6.	Mury obronne	od PN – ul. Tkacka, PN gr. działek p/u/ Rejtana – do ul. Głowackiego; od ZACH. – od ul. Głowackiego, w kierunku PD., przecinając ul. Chmielną do Zamku; od WSCH. – od ul. Tkackiej na WSCH., do PN-WSCH. gr. dz. 273/3 – w kierunku PD. do dz. 300/1 po jej PN granicy; od PD. po PD. gr. zabudowy p/ul. Ściegiennego, następnie ul. Królowej Jadwigi do ul. Wolności	poł. XIV w., XV w. (remont, przebudowa); od 1767 r. (rozbiórka)	A/2645/1218	17.12.1965 r.
7.	Baszta Tkaczy	ul. Tkacka	ok. 1400 r. wymieniana 1572 r., XVI w. (attyka), 1651 r., XVIII, XIX w., 1905 r. (remont), 1967 r.	A/2808/528	23.02.1959 r.
8.	Park o charakterze plantów miejskich	ul. Królowej Jadwigi	1848 r.	A/2807/519/L	13.05.1977 r.
9.	Pałac w zespole pałacowym	ul. Piotrowicka 2, d. ul. Bolesławiecka 13	1739 r., 1771 r., pocz. XX w.	A/2804/529	23.02.1959 r.
10.	Budynek mieszkalny, d. kamienica Hansa Schramma	ul. Rynek 20	1544 r., k. XIX w.	A/2803/1219	17.12.1965 r.
11.	Budynek mieszkalny, d. plebania	ul. Głowackiego 1	XVI w. XVII w., ok. 1770 r., XIX w.	535/A/05	03.06.2005 r.
12.	Budynek mieszkalny, d. dom kata	ul. Grottgera 1	XVI w., p. XVII w.	A/2844/637/L	25.10.1982 r.
13.	Budynek mieszkalny	ul. Rynek 29	1768 r., XIX w. (do 1870 r.)	A/2801/1921	05.06.1967 r.
14.	Budynek mieszkalny	u. Rynek 31	XVIII w. (po 1767 r.), XIX w. (do 1870 r.)	A/2802/1922	05.06.1967 r.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

15.	Zespół dworca kolejowego: -Budynek dworca -Nastawnia I -Nastawnia II -Pomieszczenie zawiadowcy stacji I -Pomieszczenie zawiadowcy stacji II -Wiata peronowa I -Wiata peronowa II -Budka zawiadowcy	pl. Dworcowy	1908-1909 r.	A/2806/807/L	28.12.1987 r.
16.	Zespół przemysłowo-administracyjny dawnej cukrowni: -Produktornia -Surownia -Magazyn cukru -Splawy buraczane (2 szt.) -Turbinownia -Wieża wodna -Willa dyrektora	ul. Goleszańska	1882 r., l. 1910-1935 (rozbudowa), l. 40. XX w. (zamknięcie)	A/2805/832/L	28.12.1988 r.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Załącznik 2**Wykaz zabytków ruchomych miasta Chojnowa**

L.p.	Obiekt	Adres	Datowanie	Numer rejestru	Data wpisu	Właściciel
1.	Elementy wyposażenia (pacyfikał, krucyfiks) kościoła parafialnego pw. Św. Ap. Piotra i Pawła w Chojnowie	ul. Rynek 1	XVI-XIX w.	B/1682/1-11	06.03.2007 r.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Ap. Piotra i Pawła
2.	Elementy wyposażenia kościoła parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Chojnowie	ul. Dąbrowskiego 17	XIX-XX w.	B/1680/1-2	06.03.2007 r.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Niepokalanego Poczęcia NMP
3.	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Św. Ap. Piotra i Pawła w Chojnowie	ul. Rynek 1	Gotyck – XV w. Renesans – XVI w. Barok – XVIII w. Rokoko – XVIII w. Secesja – XIX w.	642/429/L/82/1-122	12.07.1982 r.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Ap. Piotra i Pawła
4.	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Chojnowie	ul. Dąbrowskiego 17	Barok – XVIII w. Eklektyzm – XX w. Neoromanizm – XX w.	643/430/L/82/1-50	12.07.1982 r.	Parafia Rzymskokatolicka pw. Niepokalanego Poczęcia NMP
5.	Elementy wystroju ratusza	pl. Zamkowy 1	Secesja – ok. 1881 r.	B/2613/1-5	14.02.2018 r.	Gmina Miejska Chojnów

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Załącznik 3

Gminna Ewidencja Zabytków miasta Chojnowa – zabytki nieruchome

L.p.	Obiekt	Adres	Nr	Datowanie	Rodzaj	Wpis rejestru do
1.	Ośrodek historyczny miasta	obszar w obrębie średniowiecznych murów miejskich			Obszar	A/2644/420 z dn. 12.02.1956
2.	Nowożytny układ urbanistyczny (kształtowany do 1945 r.)				Obszar	
3.	Wieża ciśnień (z tarasem widokowym), obecnie budynek nieużytkowany	Park Piastowski – Wzgórze Chmielowe		1915 r.	Budownictwo przemysłowe	
4.	Trafostacja	dz. 322 (ul. J. Matejki p/nr 1)		ok. 1912 r.	Budownictwo przemysłowe	
5.	Mury obronne miasta	od pn. - ul. Tkacka, pn. gr. działek p/u/ Rejtana - do ul. Głowackiego; od zach. - od ul. Głowackiego, w kierunku pd., przecinając ul. Chmielną do zamku; od wsch. - od ul. Tkackiej na wsch., po pn.- wsch. gr. dz. 273/3 – w kierunku pd. do dz. 300/1 (po jej pn. granicy); od pd. - po pd. granicy zabudowy p/ul. Ściegiennego, następnie ul. Królowej Jadwigi do ul. Wolności		poł. XIV w., XV w. (remont, przebudowa); od 1767 r. (rozbiórka)	Ogrodzenia, bramy i kordegardy	A/2645/1218 z dn. 17.12.1965
6.	Budynki mieszkalne osiedla robotniczego (p/cukrowni), obecnie budynki mieszkalne	ul. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego	4 do nr 48 (parzyste)	l. 30. XX w.	Domy mieszkalne	
7.	Cmentarz żydowski, obecnie teren zielony	ul. Bielawska			Cmentarze	
8.	Park o charakterze plantów miejskich (w miejscu ogrodu zamkowego założonego na dawnej fosie)	w pd. części miasta, między rzeką Skorą a ul. Chmielną			Parki, ogrody	A/2807/519/L z dn. 13.05.1977
9.	Kamienica	ul. Chmielna	1	XIX w.	Domy mieszkalne	
10.	Kamienica	ul. Chmielna	2	k. XVIII w., XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
11.	Budynek teatru, kawiarni (Lichtspielhaus), obecnie budynek mieszkalny	ul. Chmielna	3	1927 r.	Budowle użyteczności publicznej	
12.	Budynek administracyjny w zespole browaru Josefa Zahltena, następnie browaru parowego Carla Gartenschlägera, obecnie mieszkalno-usługowy (restauracja "Niezły Młyn")	ul. Chmielna	9	1871 r.	Budownictwo przemysłowe	
13.	Kamienica	ul. Chmielna	15	2 poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
14.	Kamienica	ul. Chmielna	17	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
15.	Kamienica	ul. Chmielna	25	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
16.	Budynek mieszkalny	ul. Cicha	2	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
17.	Kamienica	ul. Ciemna	2	l. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
18.	Budynek mieszkalny	ul. Michała Drzymały	1	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
19.	Kamienica	ul. Michała Drzymały	3	II poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
20.	Kamienica	ul. Michała Drzymały	13	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
21.	Kamienica	ul. Michała Drzymały	15	II poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
22.	Kamienica	ul. Michała Drzymały	17	II poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
23.	Kamienica	ul. Michała Drzymały	19	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
24.	Budynek mieszkalny	pl. Dworcowy	1	p. XX w.	Domy mieszkalne	
25.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z usługowym przyziemiem.	pl. Dworcowy	2	p. XX w.	Domy mieszkalne	
26.	Kamienica	pl. Dworcowy	3	p. XX w.	Domy mieszkalne	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

27.	Kamienica	pl. Dworcowy	4	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
28.	Kamienica	pl. Dworcowy	5	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
29.	Kamienica	pl. Dworcowy	6	ok. 1900 r.	Domy mieszkalne	
30.	Kamienica	pl. Dworcowy	7	p. XX w.	Domy mieszkalne	
31.	Zespół Stacji Kolejowej Chojnów	pl. Dworcowy			Obszar	A/2806/807/L z dn. 28.12.1987
32.	Magazyn w zespole Stacji kolejowej Chojnów	pl. Dworcowy	9	p. XX w.	Budowle użyteczności publicznej	
33.	Budynek administracyjny w zespole Stacji Kolejowej Chojnów, obecnie budynek biurowy	pl. Dworcowy	8	p. XX w.	Budowle użyteczności publicznej	
34.	Budynek dworca w zespole Stacji Kolejowej Chojnów	pl. Dworcowy	9	1909 r.	Budowle użyteczności publicznej	A/2806/807/L z dn. 28.12.1987
35.	Nastawnia I w zespole Stacji Kolejowej Chojnów	pl. Dworcowy	9	l. 1908-1909	Budowle użyteczności publicznej	A/2806/807/L z dn. 28.12.1987
36.	Nastawnia II w zespole Stacji Kolejowej Chojnów	pl. Dworcowy	9	l. 1908-1909	Budowle użyteczności publicznej	A/2806/807/L z dn. 28.12.1987
37.	Wiata peronowa I w zespole Stacji Kolejowej Chojnów	pl. Dworcowy	9	l. 1908-1909	Budowle użyteczności publicznej	A/2806/807/L z dn. 28.12.1987
38.	Wiata peronowa II w zespole Stacji Kolejowej Chojnów	pl. Dworcowy	9	l. 1908-1909	Budowle użyteczności publicznej	A/2806/807/L z dn. 28.12.1987
39.	Dom Otto Grúsonga – willa z oficyną obecnie budynek mieszkalny	ul. Jarosława Dąbrowskiego	1	1888 r.	Domy mieszkalne	
40.	Kamienica	ul. Jarosława Dąbrowskiego	2	p. XX w.	Domy mieszkalne	
41.	Willa	ul. Jarosława Dąbrowskiego	3	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
42.	Willa fabrykanta, obecnie budynek przedszkola	ul. Jarosława Dąbrowskiego	4	4 ćw. XIX w.	Domy mieszkalne	
43.	Willa	ul. Jarosława Dąbrowskiego	5	k. XIX w., pocz. XX w.	Domy mieszkalne	
44.	Willa	ul. Jarosława Dąbrowskiego	6	1888 r.	Domy mieszkalne	
45.	Budynek mieszkalny	ul. Jarosława Dąbrowskiego	7, 9	1887 r.	Domy mieszkalne	
46.	Willa	ul. Jarosława Dąbrowskiego	8	ok. 1880 r., pocz. XX w.	Domy mieszkalne	
47.	Budynek mieszkalny	ul. Jarosława Dąbrowskiego	10	k. XIX w., przebudowa po 2000 r.	Domy mieszkalne	
48.	Budynek mieszkalny	ul. Jarosława Dąbrowskiego	11	1887 r.	Domy mieszkalne	
49.	Budynek banku (Reichsbank), obecnie budynek mieszkalny z usługowym parterem	ul. Jarosława Dąbrowskiego	12	l. 20. XX w. (1925 r.?)	Budowle użyteczności publicznej	
50.	Willa	ul. Jarosława Dąbrowskiego	13	l. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
51.	Budynek mieszkalny	ul. Jarosława Dąbrowskiego	16	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
52.	Kościół katolicki, obecnie rzym.-kat. parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP	ul. Jarosława Dąbrowskiego	17	1909-1911 (proj. Friedrich Oskar Hossfeld)	Obiekty sakralne	A/1461/583/L z dn. 14.04.1981
53.	Poczta, obecnie Urząd pocztowy nr 1	ul. Jarosława Dąbrowskiego	20	1882 r., 1909 r.	Budowle użyteczności publicznej	
54.	Willa, obecnie budynek mieszkalny wielorodzinny	ul. Jarosława Dąbrowskiego	22	4 ćw. XIX w., 1906 r. (przebudowa)	Domy mieszkalne	
55.	Kamienica	ul. Jarosława Dąbrowskiego	24	k. XIX w., pocz. XX w.	Domy mieszkalne	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

56.	Kamienica	ul. Jarosława Dąbrowskiego	26	p. XX w.	Domy mieszkalne	
57.	Kamienica	ul. Jarosława Dąbrowskiego	28	ok. 1910 r.	Domy mieszkalne	
58.	Willa	ul. Jarosława Dąbrowskiego	30	1910 r.	Domy mieszkalne	
59.	Willa	ul. Jarosława Dąbrowskiego	32	1910 r.	Domy mieszkalne	
60.	Budynek gospodarczy p/willi	ul. Jarosława Dąbrowskiego	34	k. XIX w.	Budynki gospodarcze	
61.	Willa	ul. Jarosława Dąbrowskiego	34	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
62.	Zespół budowlany Cukrowni Chojnów (A.G. Zuckerfabrik Haynau), obecnie budynki nieużytkowane	ul. Goleszańska			Obszar	A/2805/832/L z dn. 28.12.1988
63.	Budynek przemysłowy w zespole Cukrowni Chojnów (A.G. Zuckerfabrik Haynau), obecnie budynek nieużytkowany	ul. Goleszańska	2	XIX/XX w.	Budownictwo przemysłowe	
64.	Budynki produktorni, surowni i magazynu cukru w zespole Cukrowni Chojnów (A.G. Zuckerfabrik Haynau), obecnie budynki nieużytkowane	ul. Goleszańska	2	1882 r., lata 1910-1935 (rozbudowa), lata 40. XX w. (zamknięcie)	Budownictwo przemysłowe	A/2805/832/L z dn. 28.12.1988
65.	Splawy buraczane (2 szt.) w zespole Cukrowni Chojnów (A.G. Zuckerfabrik Haynau), obecnie nieużytkowane	ul. Goleszańska	2	p. XX w.	Budownictwo przemysłowe	A/2805/832/L z dn. 28.12.1988
66.	Turbinownia w zespole Cukrowni Chojnów (A.G. Zuckerfabrik Haynau), obecnie budynek nieużytkowany	ul. Goleszańska	2	1882 r., lata 1910-1935 (rozbudowa), lata 40. XX w. (zamknięcie)	Budownictwo przemysłowe	A/2805/832/L z dn. 28.12.1988
67.	Wieża wodna w zespole Cukrowni Chojnów (A.G. Zuckerfabrik Haynau), obecnie zachowana częściowo – nieużytkowana	ul. Goleszańska	2	1882 r., lata 1910-1935 (rozbudowa), lata 40. XX w. (zamknięcie)	Budownictwo przemysłowe	A/2805/832/L z dn. 28.12.1988
68.	Willa dyrektora w zespole Cukrowni Chojnów (A.G. Zuckerfabrik Haynau), obecnie budynek mieszkalny (wydzielony z zespołu)	ul. Goleszańska	2	1882 r.	Domy mieszkalne	A/2805/832/L z dn. 28.12.1988
69.	Wieżenie miejskie, tzw. Dom Kata, obecnie nieużytkowany	ul. Artura Grottgera	1	XVI w., p. XVII w.	Budowle użyteczności publicznej	A/2844/637/L z dn. 25.10.1982
70.	Budynek p/klasztorze augustianów-eremitów, następnie plebania p/kościelny pw. Matki Boskiej i św. Józefa (rozebrany 1964), obecnie budynek mieszkalny	ul. Bartosza Głowackiego	1	XVI w. (?), XVII w., ok. 1770 r., XIX w.	Domy mieszkalne	535/A/05 z dn. 03.06.2005
71.	Willa	ul. Jana III Sobieskiego	1	ok. 1900 r.	Domy mieszkalne	
72.	Budynek mieszkalny	ul. Jana III Sobieskiego	2	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
73.	Willa	ul. Jana III Sobieskiego	5	p. XX w.	Domy mieszkalne	
74.	Willa	ul. Jana III Sobieskiego	7	p. XX w.	Domy mieszkalne	
75.	Willa	ul. Jana III Sobieskiego	9	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
76.	Willa	ul. Jana III Sobieskiego	10	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
77.	Budynek mieszkalny	ul. Katedralna	1	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
78.	Willa	ul. Jana Kilińskiego	1	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
79.	Willa	ul. Jana Kilińskiego	3	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
80.	Willa	ul. Jana Kilińskiego	4	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
81.	Willa	ul. Jana Kilińskiego	5	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
82.	Willa	ul. Jana Kilińskiego	6	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
83.	Willa	ul. Jana Kilińskiego	7	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
84.	Willa	ul. Jana Kilińskiego	9	p. XX w.	Domy mieszkalne	
85.	Willa	ul. Jana Kilińskiego	11	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
86.	Willa	ul. Jana Kilińskiego	13	ok. 1910 r.	Domy mieszkalne	
87.	Budynek mieszkalny	ul. Jana Kilińskiego	15	p. XX w.	Domy mieszkalne	
88.	Budynek mieszkalny	ul. Jana Kilińskiego	16, 18	l. 30. XX w.	Domy mieszkalne	
89.	Budynek mieszkalny	ul. Jana Kilińskiego	17	l. 20. XX w.	Domy mieszkalne	
90.	Willa	ul. Jana Kilińskiego	19	l. 20. XX w.	Domy mieszkalne	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

91.	Willa	ul. Jana Kilińskiego	21	l. 20. XX w.	Domy mieszkalne	
92.	Budynek mieszkalny	ul. Jana Kilińskiego	22	l. 20. XX w.	Domy mieszkalne	
93.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalno-usługowy	ul. Kolejowa	3	pocz. XX w.	Domy mieszkalne	
94.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z usługowym przyziemiem	ul. Kolejowa	4	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
95.	Kamienica	ul. Kolejowa	5	l. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
96.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemiem	ul. Kolejowa	7	ok. 1870 r.	Domy mieszkalne	
97.	Budynek mieszkalny	ul. Kolejowa	8	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
98.	Kamienica	ul. Kolejowa	10	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
99.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemiem	ul. Kolejowa	11	ok. 1860-1870 r.	Domy mieszkalne	
100.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z usługowym przyziemiem	ul. Kolejowa	13	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
101.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z usługowym przyziemiem	ul. Kolejowa	14	1886 r.	Domy mieszkalne	
102.	Kamienica	ul. Kolejowa	15	ok. 1915 r.	Domy mieszkalne	
103.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemiem	ul. Kolejowa	16	l. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
104.	Budynek mieszkalny	ul. Kolejowa	17	k. XIX w., pocz. XX w.	Domy mieszkalne	
105.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemiem	ul. Kolejowa	18	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
106.	Budynek mieszkalny	ul. Kolejowa	19	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
107.	Budynek mieszkalny	ul. Kolejowa	20	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
108.	Kamienica	ul. Kolejowa	21	1893 r.	Domy mieszkalne	
109.	Kamienica	ul. Kolejowa	23	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
110.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z usługowym przyziemiem	ul. Kolejowa	24	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
111.	Kamienica	ul. Kolejowa	25	k. XIX/p. XX w.	Domy mieszkalne	
112.	Kamienica	ul. Kolejowa	25a	1893 r.	Domy mieszkalne	
113.	Kamienica	ul. Kolejowa	26	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
114.	Budynek mieszkalno-administracyjny fabryki samolotów zwierzęcych Rudolfa Webera (Raubthierfallen-Fabrik), obecnie budynek mieszkalno-usługowy	ul. Kolejowa	27, 29	II poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
115.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z usługowym przyziemiem	ul. Kolejowa	28	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
116.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemiem	ul. Kolejowa	30	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
117.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalno-usługowy (handlowy)	ul. Kolejowa	32	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
118.	Kamienica	ul. Komuny Paryskiej	2	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
119.	Kamienica	ul. Komuny Paryskiej	5	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
120.	Kamienica	ul. Komuny Paryskiej	7	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
121.	Budynek mieszkalny	ul. Komuny Paryskiej	8	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
122.	Kamienica	ul. Komuny Paryskiej	13	1878 r.	Domy mieszkalne	
123.	Kamienica	ul. Komuny Paryskiej	15	l. 90. XIX w.	Domy mieszkalne	
124.	Budynek mieszkalny	ul. Stanisława Konarskiego	2	p. XX w.	Domy mieszkalne	
125.	Miejska Szkoła Realna (Städtische Realschule), d. Liceum Ogólnokształcące, obecnie Szkoła Podstawowa Nr 4	ul. Stanisława Konarskiego	4	l. 1907-1909, 2003 r. (remont elewacji)	Budowle użyteczności publicznej	
126.	Sala gimnastyczna p/Miejskiej Szkole Realnej (Städtische Realschule),	ul. Stanisława Konarskiego	4	l. 1907-1909	Budowle użyteczności publicznej	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

127.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemem	pl. Konstytucji 3 Maja	1	p. XX w.	Domy mieszkalne	
128.	Kamienica	pl. Konstytucji 3 Maja	2	ok. 1870 r.	Domy mieszkalne	
129.	Kamienica	pl. Konstytucji 3 Maja	3	ok. 1870 r.	Domy mieszkalne	
130.	Kamienica	pl. Konstytucji 3 Maja	3a	II poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
131.	Kamienica	pl. Konstytucji 3 Maja	5	I. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
132.	Budynek mieszkalny	pl. Konstytucji 3 Maja	7	I. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
133.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemem.	ul. Tadeusza Kościuszki	1	1912 r.	Domy mieszkalne	
134.	Kamienica	ul. Tadeusza Kościuszki	3	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
135.	Kamienica	ul. Tadeusza Kościuszki	4	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
136.	Kamienica	ul. Tadeusza Kościuszki	5	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
137.	Kamienica	ul. Tadeusza Kościuszki	6	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
138.	Kamienica	ul. Tadeusza Kościuszki	8	p. XX w.	Domy mieszkalne	
139.	Kamienica	ul. Tadeusza Kościuszki	11	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
140.	Kamienica	ul. Tadeusza Kościuszki	13	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
141.	Kamienica	ul. Tadeusza Kościuszki	16	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
142.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemem	ul. Tadeusza Kościuszki	17	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
143.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemem	ul. Tadeusza Kościuszki	18	p. XX w.	Domy mieszkalne	
144.	Kamienica	ul. Tadeusza Kościuszki	19	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
145.	Kamienica	ul. Tadeusza Kościuszki	20	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
146.	Ciąg budynków mieszkalnych	ul. Tadeusza Kościuszki	21,23, 25 27,29, 31	ok. 1910-1930 r.	Domy mieszkalne	
147.	Kamienica	ul. Tadeusza Kościuszki	22	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
148.	Zespół budowlany fabryki rękawiczek P. Hoffmana, następnie R. A. Wirbel & Comp., obecnie budynki o różnicowanych funkcjach	ul. Tadeusza Kościuszki			Obszar	
149.	Budynek fabryczny I w zespole budowlanym fabryki rękawiczek P. Hoffmana, następnie R. A. Wirbel & Comp., obecnie budynek nieużytkowany (w przebudowie)	ul. Tadeusza Kościuszki	26	2 poł. XIX w., 2015 r. (remont, przebudowa)	Budownictwo przemysłowe	
150.	Budynek fabryczny II w zespole budowlanym fabryki rękawiczek P. Hoffmana, następnie R. A. Wirbel & Comp., obecnie budynek mieszkalny	ul. Tadeusza Kościuszki	28	2 poł. XIX w., po 1900 r.	Budownictwo przemysłowe	
151.	Budynek fabryczny III w zespole budowlanym fabryki rękawiczek P. Hoffmana, następnie R. A. Wirbel & Comp., obecnie budynek nieużytkowany (zły stan techniczny)	ul. Tadeusza Kościuszki		2 poł. XIX w.	Budownictwo przemysłowe	
152.	Budynek administracyjno-mieszkalny w zespole budowlanym fabryki rękawiczek P. Hoffmana, następnie R. A. Wirbel & Comp., d. Szkoła Podstawowa nr 3 im. M. Konopnickiej	ul. Tadeusza Kościuszki	30	2 poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
153.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemem	ul. Tadeusza Kościuszki	33	p. XX w.	Domy mieszkalne	
154.	Budynek mieszkalny, obecnie Przedszkole Miejskie nr 3	ul. Ignacego Krasickiego	1	I. 1920-1930	Domy mieszkalne	
155.	Budynek mieszkalny	ul. Ignacego Krasickiego	2	I. 1920-1930	Domy mieszkalne	
156.	Budynek mieszkalny	ul. Ignacego Krasickiego	3	I. 30. XX w.	Domy mieszkalne	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

157.	Budynek mieszkalny	ul. Ignacego Krasickiego	4	ok. 1920 r.	Domy mieszkalne	
158.	Budynek mieszkalny	ul. Ignacego Krasickiego	5	l. 1920-1930	Domy mieszkalne	
159.	Budynek mieszkalny	ul. Ignacego Krasickiego	6	ok. 1920 r.	Domy mieszkalne	
160.	Budynek mieszkalny, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemiem	ul. Ignacego Krasickiego	7	ok. 1910-1920 r.	Domy mieszkalne	
161.	Budynek mieszkalny z usługowym przyziemiem	ul. Legnicka	3	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
162.	Budynek mieszkalny z usługowym parterem	ul. Legnicka	7	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
163.	Budynek mieszkalny, obecnie budynek mieszkalny z usługowym parterem	ul. Legnicka	8	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
164.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym parterem	ul. Legnicka	9	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
165.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z usługowym parterem	ul. Legnicka	11	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
166.	Budynek użyteczności publicznej (na miejscu ewangelickiego domu parafialnego), obecnie budynek Przychodni Rejonowej w Chojnowie	ul. Legnicka	12	l. 30. XX w.	Budowle użyteczności publicznej	
167.	Kamienica Graffa, obecnie budynek mieszkalny	ul. Legnicka	15	p. XX w.	Domy mieszkalne	
168.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym parterem	ul. Legnicka	16	p. XX w.	Domy mieszkalne	
169.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym parterem	ul. Legnicka	17	II poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
170.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym parterem	ul. Legnicka	18	p. XX w.	Domy mieszkalne	
171.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z usługowym parterem	ul. Legnicka	19	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
172.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym parterem	ul. Legnicka	21	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
173.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z usługowym parterem	ul. Legnicka	23	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
174.	Budynek mieszkalny, obecnie budynek mieszkalny z usługowym przyziemiem	ul. Legnicka	26	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
175.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z usługowym parterem	ul. Legnicka	27	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
176.	Budynek mieszkalny	ul. Legnicka	28	p. XX w.	Domy mieszkalne	
177.	Kamienica	ul. Legnicka	29	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
178.	Budynek mieszkalny	ul. Legnicka	30	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
179.	Kamienica	ul. Legnicka	32	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
180.	Kamienica	ul. Legnicka	34	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
181.	Budynek mieszkalny	ul. Legnicka	35	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
182.	Kamienica	ul. Legnicka	36	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
183.	Budynek mieszkalny z częściowo usługowym parterem	ul. Legnicka	37	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
184.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemiem.	ul. Legnicka	38	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
185.	Kamienica	ul. Legnicka	39	p. XX w.	Domy mieszkalne	
186.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemiem	ul. Legnicka	40	k. XIX w.	Domy mieszkalne	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

187.	Budynek mieszkalny, obecnie budynek mieszkalno-usługowy	ul. Legnicka	44	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
188.	Budynek mieszkalny	ul. Legnicka	46	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
189.	Kamienica	ul. Legnicka	48	2 poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
190.	Kamienica	ul. Legnicka	51	ok. 1860-1870 r.	Domy mieszkalne	
191.	Budynek mieszkalny	ul. Legnicka	53	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
192.	Budynek mieszkalny	ul. Legnicka	55	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
193.	Kamienica	ul. Legnicka	57	ok. 1900 r.	Domy mieszkalne	
194.	Budynek mieszkalny	ul. Legnicka	59	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
195.	Kamienica	ul. Legnicka	61	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
196.	Kamienica	ul. Legnicka	63	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
197.	Kamienica	ul. Legnicka	65	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
198.	Kamienica	ul. Legnicka	67	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
199.	Zajazd "Pod Białym Łabędziem" (Gasthof zum Weissen Schwan), obecnie budynek mieszkalny z kawiarnią	ul. Legnicka	69	2 poł. XIX w.	Budowle użyteczności publicznej	
200.	Kamienica	ul. Legnicka	75	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
201.	Kamienica	ul. Legnicka	77	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
202.	Kamienica	ul. Legnicka	81	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
203.	Kamienica	ul. Legnicka	83	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
204.	Budynek mieszkalny	ul. Legnicka	89-91	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
205.	Kamienica	ul. Legnicka	93	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
206.	Kamienica	ul. Legnicka	95	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
207.	Kamienica	ul. Legnicka	97	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
208.	Kamienica	ul. Legnicka	99	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
209.	Budynek mieszkalny	ul. Lubińska	1	poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
210.	Budynek mieszkalny	ul. Stanisława Małachowskiego	1	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
211.	Budynek mieszkalny	ul. Stanisława Małachowskiego	2	p. XX w.	Domy mieszkalne	
212.	Budynek biurowy, obecnie budynek mieszkalny	ul. Stanisława Małachowskiego	3	po 1920 r.	Domy mieszkalne	
213.	Dom Strzelecki (Schützenhaus), obecnie budynek Miejskiego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji	ul. Stanisława Małachowskiego	7	k. XIX w.	Budowle użyteczności publicznej	
214.	Synagoga, obecnie budynek nieużytkowany	ul. Stanisława Małachowskiego	dz. 26/1	1893 r.	Obiekty sakralne	
215.	Budynek mieszkalny	ul. Adama Mickiewicza	1	p. XX w.	Domy mieszkalne	
216.	Budynek mieszkalny	ul. Adama Mickiewicza	2	ok. 1910 r.	Domy mieszkalne	
217.	Budynek mieszkalny	ul. Adama Mickiewicza	3	ok. 1910-1915 r.	Domy mieszkalne	
218.	Budynek mieszkalny	ul. Adama Mickiewicza	5	1 ćw. XX w.	Domy mieszkalne	
219.	Budynek mieszkalny	ul. Adama Mickiewicza	6-7	ok. 1925 r.	Domy mieszkalne	
220.	Budynek mieszkalny	ul. Adama Mickiewicza	9	ok. 1910 r.	Domy mieszkalne	
221.	Budynek mieszkalny	ul. Adama Mickiewicza	10	1 ćw. XX w.	Domy mieszkalne	
222.	Budynek mieszkalny	ul. Adama Mickiewicza	11	ok. 1910 r.	Domy mieszkalne	
223.	Budynek mieszkalny	ul. Adama Mickiewicza	12	1 ćw. XX w.	Domy mieszkalne	
224.	Budynek mieszkalny	ul. Adama Mickiewicza	13	1 ćw. XX w.	Domy mieszkalne	
225.	Zespół budowlany Fabryki Papieru (Papier Fabrik Curt von Gablenz), obecnie budynki użytkowane przez różne firmy	ul. Stefana Okrzei			Obszar	
226.	Willa (1) właściciela w zespole fabryki papieru (Papier Fabrik Curt von Gablenz), obecnie budynek nieużytkowany	ul. Stefana Okrzei	5	1928 r.	Domy mieszkalne	
227.	Budynek administracyjno-biurowy w zespole Fabryki Papieru (Papier Fabrik Curt von Gablenz), obecnie budynek biurowy Ferrum S.A.	ul. Stefana Okrzei	6	1922 r.	Budownictwo przemysłowe	
228.	Willa (2) właściciela w zespole fabryki papieru (Papier Fabrik Curt von Gablenz), obecnie budynek nieużytkowany	ul. Stefana Okrzei	7	k. XIX w.	Domy mieszkalne	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

229.	Hala produkcyjna II (produkcji papieru kredowego) w zespole Fabryki Papieru (Papier Fabrik Curt von Gablenz), obecnie budynek nieużytkowany	ul. Stefana Okrzei	9	1927 r.	Budownictwo przemysłowe	
230.	Hala produkcyjna I w zespole Fabryki Papieru (Papier Fabrik Curt von Gablenz), obecnie budynek Zakładu Produkcji Wyrobów Papierowych DOLPAP Sp. z o.o.	ul. Stefana Okrzei	15	1922 r., lata 70. XX w.	Budownictwo przemysłowe	
231.	Warsztaty elektryczne, stolarnia oraz budynek socjalny w zespole Fabryki Papieru (Papier Fabrik Curt von Gablenz), obecnie budynki biurowo-magazynowe	ul. Stefana Okrzei	17	1927 r.	Budownictwo przemysłowe	
232.	Remiza strażacka w zespole Fabryki Papieru (Papier Fabrik Curt von Gablenz), obecnie budynek nieużytkowany	ul. Stefana Okrzei	23	1927 r.	Budownictwo przemysłowe	
233.	Teren zielony p/willach właścicieli fabryki papieru (Papier Fabrik Curt von Gablenz), obecnie teren zielony	ul. Stefana Okrzei	dz. nr 12/5, 12/56, 12/57	k. XIX w.	Tereny zielone	
234.	Budynek mieszkalny	ul. Ignacego Paderewskiego	2	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
235.	Budynek mieszkalny	ul. Ignacego Paderewskiego	3, 5	p. XX w.	Domy mieszkalne	
236.	Willa	ul. Ignacego Paderewskiego	6	ok. 1925 r.	Domy mieszkalne	
237.	Budynek mieszkalny	ul. Ignacego Paderewskiego	8	ok. 1910 r.	Domy mieszkalne	
238.	Budynek mieszkalny	ul. Ignacego Paderewskiego	10	ok. 1925 r.	Domy mieszkalne	
239.	Cmentarz ewangelicki, następnie wielowyznaniowy, obecnie cmentarz komunalny	ul. Parkowa			Cmentarze	
240.	Kaplica cmentarna w zespole cmentarza wielowyznaniowego, obecnie cmentarza komunalnego	ul. Parkowa		l. 80. XIX w.	Obiekty sakralne	
241.	Kaplica grobowa rodziny Kaesler i Dehmel w zespole cmentarza wielowyznaniowego, obecnie cmentarza komunalnego	ul. Parkowa		ok. 1887 r.	Obiekty sakralne	
242.	Kaplica grobowa rodziny Kurkuff w zespole cmentarza wielowyznaniowego, obecnie cmentarza komunalnego	ul. Parkowa		ok. 1884 r.	Obiekty sakralne	
243.	Kaplica grobowa rodziny Zobel w zespole cmentarza wielowyznaniowego, obecnie cmentarza komunalnego	ul. Parkowa		ok. 1884 r.	Obiekty sakralne	
244.	Mur cmentarny ze stalową bramą w zespole cmentarza wielowyznaniowego, obecnie cmentarza komunalnego	ul. Parkowa		ok. 1880 r.	Ogrodzenia, bramy i kordegardy	
245.	Kaplica grobowa w zespole cmentarza wielowyznaniowego, obecnie cmentarza komunalnego	ul. Parkowa		k. XIX w.	Obiekty sakralne	
246.	Kaplica grobowa w zespole cmentarza wielowyznaniowego, obecnie cmentarza komunalnego	ul. Parkowa	(przy wjeździe po pd. stronie)	l. 80. XIX w.	Obiekty sakralne	
247.	Dom grabarza w zespole cmentarza wielowyznaniowego, obecnie biuro cmentarza komunalnego	ul. Parkowa	1	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
248.	Kostnica w zespole cmentarza wielowyznaniowego, obecnie budynek nieużytkowany	ul. Parkowa	1	k. XIX w.	Budowle użyteczności publicznej	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

249.	Dom przedpogrzebowy w zespole cmentarza wielowyznaniowego, obecnie cmentarza komunalnego	ul. Parkowa	p/nr 1	XIXXX w.	Budowle użyteczności publicznej	
250.	Willa	ul. Piotrowicka	1	p. XX w.	Domy mieszkalne	
251.	Zespół pałacowy	ul. Piotrowicka			Obszar	
252.	Oficyna mieszkalna w zespole pałacowym, obecnie budynek mieszkalny	ul. Piotrowicka	2	k. XVIII w., XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
253.	Pałac w zespole pałacowym, obecnie budynek mieszkalny	ul. Piotrowicka	2	1739 r., 1771 r., pocz. XX w.	Palace	A/2804/529 z dn. 23.02.1959
254.	Stodoła w zespole pałacowym, obecnie budynek mieszkalno-gospodarczy	ul. Piotrowicka	2	pocz. XIX w., 1914 r.	Budynki gospodarcze	
255.	Ewangelicka szkoła dla chłopców, obecnie Liceum Ogólnokształcące	ul. Anny i Juliusza Poźniaków	2	k. XIX w., 1907 r.	Budowle użyteczności publicznej	
256.	Kamienica	ul. Mikołaja Reja	4	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
257.	Kamienica	ul. Mikołaja Reja	5	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
258.	Willa	ul. Mikołaja Reja	6	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
259.	Willa, obecnie nieużytkowany	ul. Mikołaja Reja	7	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
260.	Willa z częścią administracyjną Farbiarnii Skóry i Garbarni Adolfa Dartscha, obecnie siedziba Dolnośląskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu	ul. Mikołaja Reja	8	1898 r. (data na chorągiewce)	Domy mieszkalne	
261.	Kamienica	ul. Mikołaja Reja	10	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
262.	Kamienica	ul. Mikołaja Reja	11	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
263.	Kamienica	ul. Mikołaja Reja	12	p. XX w.	Domy mieszkalne	
264.	Kamienica	ul. Tadeusza Rejtana	2	p. XX w.	Domy mieszkalne	
265.	Budynek mieszkalny	ul. Tadeusza Rejtana	4	ok. 1890 r.	Domy mieszkalne	
266.	Budynek mieszkalny	ul. Tadeusza Rejtana	6	1898 r.	Domy mieszkalne	
267.	Kamienica	ul. Tadeusza Rejtana	12	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
268.	Dom dziecka (ochronka) Fundacji Augusta Peipego, obecnie budynek Szkoły Podstawowej nr 3	ul. Władysława Stanisława Reymonta	1	1897 r., lata 70. XX w. (przebudowa – zachowany parter, połączony ze szkołą katolicką)	Budowle użyteczności publicznej	
269.	Szkoła katolicka, obecnie budynek Szkoły Podstawowej nr 3	ul. Władysława Stanisława Reymonta	1	1912 r. (proj. Gauden), lata 70. XX w. (przebudowa i połączenie z ochronką)	Budowle użyteczności publicznej	
270.	Kościół katolicki, obecnie rzym.-kat. parafialny pw. św. Piotra i Pawła	Rynek	1	wzm. XIV w., XIV/XV w., 1469 r., 1543 r. (kpl grobowa Bożywojów), XVI w. (zakrystia), 1857 r.	Obiekty sakralne	A/1462/134 z dn. 02.01.1950
271.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	3	poł. XIX w., p. XX w. (do 1914 r.)	Domy mieszkalne	
272.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	4	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
273.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	6	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
274.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	7	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
275.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	8	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

276.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	9	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
277.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	10	ok. 1910 r.	Domy mieszkalne	
278.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	11	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
279.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	12	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
280.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	13	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
281.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	14	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
282.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	15	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
283.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	17	ok. 1890 r., p. XX w. (nadbudowa)	Domy mieszkalne	
284.	Kamienica Hansa Schramma, obecnie Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji	Rynek	20	1544 r., k. XIX w.	Domy mieszkalne	A/2803/1219 z dn. 17.12.1965
285.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	21	ok. 1870-1914 r.	Domy mieszkalne	
286.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	23	XVIII w., XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
287.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	24	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
288.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	25	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
289.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	29	1768 r., XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	A/2801/1921 z dn. 05.06.1967
290.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	30	XVIII w., XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
291.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	31	XVIII w. (po 1767 r.), XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	A/2802/1922 z dn. 05.06.1967
292.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	32	ok. 1870-1914 r.	Domy mieszkalne	
293.	Kamienica ze skrzydłem oficyny, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	33	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
294.	Kamienica ze skrzydłem oficyny, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	34	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
295.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	35	XVIII w., XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
296.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	36	XVIII w., XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

297.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	37	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
298.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	38	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
299.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	39	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
300.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z użytkowym parterem	Rynek	40	ok. 1870-1914 r.	Domy mieszkalne	
301.	Budynek mieszkalny	ul. Henryka Sienkiewicza	1	ok. 1900-1910 r.	Domy mieszkalne	
302.	Budynek mieszkalny	ul. Henryka Sienkiewicza	2	ok. 1900-1910 r.	Domy mieszkalne	
303.	Budynek mieszkalny	ul. Henryka Sienkiewicza	3	ok. 1900-1910 r.	Domy mieszkalne	
304.	Willa	ul. Henryka Sienkiewicza	4	l. 30. XX w.	Domy mieszkalne	
305.	Budynek mieszkalny	ul. Henryka Sienkiewicza	6	ok. 1900-1910 r.	Domy mieszkalne	
306.	Budynek mieszkalny	ul. Henryka Sienkiewicza	7	ok. 1900 r.	Domy mieszkalne	
307.	Willa	ul. Henryka Sienkiewicza	8	l. 30. XX w.	Domy mieszkalne	
308.	Willa	ul. Marii Skłodowskiej-Curie	1	p. XX w.	Domy mieszkalne	
309.	Budynki mieszkalne w osiedlu robotniczym, obecnie budynki mieszkalne	ul. Marii Skłodowskiej-Curie	3, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21	l. 1920-1924 (proj. Ernst May)	Domy mieszkalne	
310.	Kamienica	ul. Spacerowa	1	l. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
311.	Kamienica	ul. Spacerowa	2	l. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
312.	Kamienica	ul. Spacerowa	4	l. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
313.	Budynek mieszkalny	ul. Spacerowa	5	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
314.	Willa	ul. Spacerowa	7	ok. 1900 r.	Domy mieszkalne	
315.	Budynki mieszkalne osiedla robotniczego, obecnie budynki mieszkalne	ul. Leopolda Staffa	3, 5, 7, 9, 11, 13, 15	l. 30. XX w.	Domy mieszkalne	
316.	Zespół budowlany browaru Josefa Zahltena, następnie browaru parowego Carla Gartenschlägera	ul. Stanisława Staszica			Obszar	
317.	Budynek mieszkalny	ul. Stanisława Staszica	1	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
318.	Restauracja "Cotta"s Restaurant" p/browarze Carla Gartenschlägera, obecnie budynek nieużytkowany	ul. Stanisława Staszica	2	1871 r.	Budowle użyteczności publicznej	
319.	Miejski Dom Opieki (Bürgerheim), obecnie NZOZ Poradnie Specjalistyczne, apteka	ul. Szpitalna	6	XIX/XX w.	Budowle użyteczności publicznej	
320.	Szpital miejski, obecnie przychodnia, laboratorium, ośrodek rehabilitacyjny	ul. Szpitalna	20	1901 r., lata 20. XX w. (rozbudowa)	Budowle użyteczności publicznej	
321.	Budynek mieszkalny	ul. Juliusza Słowackiego	1	p. XX w.	Domy mieszkalne	
322.	Budynek mieszkalny	ul. Juliusza Słowackiego	2	ok. 1900 r.	Domy mieszkalne	
323.	Budynek mieszkalny	ul. Juliusza Słowackiego	5	l. ćw. XX w.	Domy mieszkalne	
324.	Willa	ul. Juliusza Słowackiego	6	ok. 1920 r.	Domy mieszkalne	
325.	Budynek mieszkalny	ul. Juliusza Słowackiego	9	ok. 1900-1910 r.	Domy mieszkalne	
326.	Baszta Tkaczy (część pierścienia murów obronnych), więzienie miejskie (XVII w.), obecnie Oddział Muzeum Regionalnego w Chojnowie	ul. Tkacka		ok. 1400 r., wymieniana 1572 r., XVI w. (attyka), 1651 r., XVIII, XIX w., 1905 r. (remont), 1967 r.	Obiekty budownictwa obronnego	A/2808/528 z dn. 23.02.1959
327.	Budynek mieszkalny	ul. Tkacka	2	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
328.	Kamienica	ul. Tkacka	5	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
329.	Budynek mieszkalny	ul. Tkacka	7	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
330.	Kamienica	ul. Tkacka	9	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
331.	Kamienica	ul. Tkacka	11	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
332.	Budynek mieszkalny	ul. Tkacka	12	p. XX w.	Domy mieszkalne	
333.	Budynek mieszkalny	ul. Tkacka	16	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
334.	Zespół Szkół Rolniczych (Städt. und Landwirtschaftschule), obecnie Powiatowy Zespół Szkół	ul. Wincentego Witosa	1	I ćw. XX w.	Budowle użyteczności publicznej	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

335.	Budynek łoży masonskiej, obecnie Restauracja „Pałacyk”	ul. Wincentego Witosa	7	1911 r.	Budowle użyteczności publicznej	
336.	Kamienica	ul. Wincentego Witosa	11	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
337.	Kamienica	ul. Wincentego Witosa	13	p. XX w.	Domy mieszkalne	
338.	Kamienica	ul. Wincentego Witosa	15	p. XVII w.	Domy mieszkalne	
339.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemem	ul. Wincentego Witosa	17	l. 20. XX w.	Domy mieszkalne	
340.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalny z częściowo usługowym przyziemem	ul. Wincentego Witosa	22	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
341.	Kamienica	ul. Wincentego Witosa	24	ok. 1900 r.	Domy mieszkalne	
342.	Kamienica	ul. Wincentego Witosa	26	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
343.	Kamienica	ul. Wincentego Witosa	28	l. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
344.	Kamienica	ul. Wincentego Witosa	30	l. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
345.	Kamienica, obecnie budynek mieszkalno-usługowy (świetlica szkolna)	ul. Wincentego Witosa	32	l. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
346.	Budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego	1	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
347.	Budynek mieszkalny z oficyną, obecnie budynek mieszkalny z częścią usługową	ul. Wojska Polskiego	2	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
348.	Budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego	5	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
349.	Budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego	7	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
350.	Budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego	8	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
351.	Budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego	9	XIX/XX w.	Domy mieszkalne	
352.	Budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego	10	ok. 1900 r.	Domy mieszkalne	
353.	Budynek mieszkalny, w części z usługowym przyziemem	ul. Wojska Polskiego	11	1907 r.	Domy mieszkalne	
354.	Budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego	13	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
355.	Willa	ul. Wojska Polskiego	14	ok. 1880 r.	Domy mieszkalne	
356.	Budynek sądu z aresztem (Amtsgericht und Gefängnis), obecnie budynek - siedziba policji	ul. Wojska Polskiego	15	l. 30. XX w.	Domy mieszkalne	
357.	Budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego	17	ok. 1900 r.	Domy mieszkalne	
358.	Willa, obecnie budynek przedszkola	ul. Wojska Polskiego	18	ok. 1910 r.	Domy mieszkalne	
359.	Willa	ul. Wojska Polskiego	20	ok. 1925 r.	Domy mieszkalne	
360.	Budynek mieszkalny	ul. Wojska Polskiego	22	p. XX w.	Domy mieszkalne	
361.	Budynek Miejskiej Kasy Oszczędności, obecnie budynek mieszkalno-usługowy	ul. Wolności	1, 3, 5	1830 r.,	Budowle użyteczności publicznej	
362.	Willa	ul. Wolności	8	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
363.	Willa	ul. Wolności	10	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
364.	Budynek mieszkalny	ul. Wolności	11	k. XIX w.	Domy mieszkalne	
365.	Ratusz, obecnie budynek Urzędu Miejskiego	pl. Zamkowy	1	l. 1878-1891	Budowle użyteczności publicznej	
366.	Szkoła dla dziewcząt (Mädchenschule), obecnie biblioteka i centrum edukacyjne	pl. Zamkowy	2	k. XIX w.	Budowle użyteczności publicznej	
367.	Zamek, obecnie Muzeum Regionalne	pl. Zamkowy	3	XIV/XV w., 1546 r., k. XVIII w., lata 1957-1959 (remont, adaptacja)	Obiekty budownictwa obronnego	A/2800/527 z dn. 23.02.1959
368.	Wieża zamkowa, obecnie relikt wieży zamkowej	pl. Zamkowy	p/nr 1	II poł. XVI w.	Obiekty budownictwa obronnego	
369.	Wieża zamkowa, obecnie relikt wieży zamkowej	pl. Zamkowy	p/nr 3	II poł. XVI w.	Obiekty budownictwa obronnego	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

370.	Most drogowy na rzece Skorze	ul. Złotoryjska		1896 r.	Budownictwo przemysłowe	
371.	Budynek mieszkalny	ul. Złotoryjska	1	2 poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
372.	Budynek mieszkalny, obecnie budynek wyłączony z eksploatacji	ul. Złotoryjska	3	2 poł. XIX w.	Domy mieszkalne	
373.	Budynek gospodarczy w zagrodzie	ul. Złotoryjska	4	ok. 1850 r.	Budynki gospodarcze	
374.	Budynek mieszkalny w zagrodzie	ul. Złotoryjska	4	ok. 1850 r.	Domy mieszkalne	
375.	Kamienica	ul. Złotoryjska	5	I. 80. XIX w.	Domy mieszkalne	
376.	Kamienica	ul. Złotoryjska	7	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
377.	Kamienica	ul. Złotoryjska	9	ok. 1880-1890 r.	Domy mieszkalne	
378.	Kamienica	ul. ks. Piotra Ściegiennego	2	XIX w. (do 1870 r.)	Domy mieszkalne	
379.	Kamienica	ul. ks. Piotra Ściegiennego	3	ok. 1900 r.	Domy mieszkalne	
380.	Plebania, tzw. Dom Kapłana	ul. ks. Piotra Ściegiennego	4	ok. 1450 r., 1717 r., 1820 r., 1960 r.	Domy mieszkalne	A/3205/632 z dn. 14.11.1959
381.	Budynki mieszkalne osiedla robotniczego, obecnie budynki mieszkalne	ul. Stefana Żeromskiego	1-3, 2-4, 5-7, 6-8, 9-11, 10-12, 13-15, 14-16, 18-20, 22-24	I. 30. XX w.	Domy mieszkalne	
382.	Strefa obserwacji archeologicznej dla miejscowości o średniowiecznej metryce				Obszar	

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIEJSKIEJ CHOJNÓW
na lata 2023-2026**

Załącznik 4**Wykaz stanowisk archeologicznych miasta Chojnowa**

L.p.	Nr w miejscowości/ Nr na obszarze/ Nr obszaru	Chronologia / Datowanie	Rodzaj	Wpis do rejestru
1.	2 / 5 / 76-18	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI / osada; chronologia nieokreślona / ślad osadnictwa	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
2.	3 / 11 / 76-18	chronologia nieokreślona / ślad osadnictwa	Stanowiska archeologiczne: archiwalne z lokalizacją	
3.	4 / 1 / 76-18	późne średniowiecze-okres nowożytny XIV-XVI / ślad osadnictwa; chronologia nieokreślona / cmentarzysko	Stanowiska archeologiczne: < 0.01 ha	
4.	5 / 13 / 76-18	późne średniowiecze XIII-XIV / osada; chronologia nieokreślona / osada	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
5.	6 / 14 / 76-18	epoka brązu III-V / osada	Stanowiska archeologiczne: archiwalne z lokalizacją	
6.	7 / 7 / 76-18	późne średniowiecze XIII/XIV-XV / osada; wczesne średniowiecze / osada; chronologia nieokreślona / osada	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
7.	8 / 8 / 76-18	późne średniowiecze XIII-XIV / osada; chronologia nieokreślona / osada	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
8.	9 / 15 / 76-18	okres nowożytny XVI-XVIII / zamek	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
9.	10 / 104 / 76-18	późne średniowiecze XIII-XIV / ślad osadnictwa	Stanowiska archeologiczne: < 0.01 ha	
10.	17 / 61 / 76-18	późne średniowiecze XIV-XV / osada	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
11.	18 / 75 / 76-18	późne średniowiecze XIV-XV / osada	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
12.	19 / 78 / 76-18	późne średniowiecze XIII-XIV / osada	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
13.	20 / 87 / 76-18	późne średniowiecze XIV-XV / osada	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
14.	21 / 88 / 76-18	późne średniowiecze XIV-XV / osada	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
15.	22 / 89 / 76-18	późne średniowiecze XIII-XIV / osada; pradzieje / ślad osadnictwa	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
16.	23 / 90 / 76-18	późne średniowiecze XIII-XIV / osada	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
17.	24 / 91 / 76-18	późne średniowiecze XIV-XV / osada	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
18.	25 / 92 / 76-18	późne średniowiecze XIV-XV / osada; neolit / ślad osadnictwa	Stanowiska archeologiczne: 0.01 ha - 0.5 ha	
19.	26 / 109 / 76-18	pradzieje / osada; epoka brązu / osada; epoka żelaza / osada; późne średniowiecze / osada; nowożytność / osada	Stanowiska archeologiczne: > 0.5 ha	

Źródła:

- Ryszard Gładkiewicz (red.), Chojnów dawniej i dziś. Szkice i materiały. Chojnów-Wrocław: Sudety, 1992
- Stanisław Horodecki, „Przeszłości Okruchy”, 2000
- Wikipedia – historia Chojnowa
- Stanisław Horodecki, Dawny ratusz i Baszta Tkaczy w Chojnowie. Chojnów: Unifot, 2010
- B. Steinborn, Złotoryja, Chojnów, Świerzawa, 1971